

Suvi Hirvinen, Sonja Juola ja Jenna Mäki

OPAS GREEN CARE –PALVELUIDEN TUOTTAJALLE

**Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Marraskuu 2014**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieskan yksikkö	Aika Marraskuu 2014	Tekijä/tekijät Suvi Hirvinen, Sonja Juola ja Jenna Mäki
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi OPAS GREEN CARE –PALVELUIDEN TUOTTAJALLE		
Työn ohjaaja Helinä Nurmenniemi		Sivumäärä 46 + 2
Työelämäohjaaja Tiina Paavola		
<p>Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö. Se koostuu opinnäytetyöraportista ja opinnäytetyön tuotoksena syntyneestä sähköisestä oppaasta Green Care –palveluiden tuottajille. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä. Opinnäytetyön teoriaosiossa käsitellään suomalaista Green Care –toimintatapaa ja erilaisia Suomessa käytössä olevia Green Care –toimintamuotoja. Oppaan tekemisen tueksi tehtiin kysely Green Care -palveluiden ostajille. Kyselyn kautta selvisi, millaisille Green Care –palveluille Keski-Pohjanmaalla ja Oulun Eteläisessä olisi tarvetta sekä se, että Green Care –toiminnasta ja alueella toimivista Green Care –palveluiden tuottajista kaivataan lisätietoa.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa selkeä ja tiivis sähköinen opas Green Care –palveluiden tuottajille. Oppaassa tuodaan esiin perustietoa yrittäjyydestä sekä kuvauksia erilaisista Green Care –toimintamuodoista ja siitä, mitä ne edellyttävät palveluntuottajalta. Oppaasta tehtiin sähköinen, jotta se olisi mahdollisimman laajan lukijakunnan saatavilla ja sitä voitaisiin tarvittaessa helposti päivittää.</p>		
Asiasanat Green Care, palvelun tuottaja, yrittäjyys		

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date November 2014	Author Suvi Hirvinen, Sonja Juola and Jenna Mäki
Degree programme Degree programme in Social Services		
Name of thesis A GUIDE FOR A PROVIDER OF GREEN CARE –SERVICES		
Instructor Helinä Nurmenniemi		Pages 46 + 2
Supervisor Tiina Paavola		
<p>This thesis was a functional thesis. It consisted of the thesis report and the product which is an electronic guide for the providers of the Green Care -services. This thesis was commissioned by the Federation of Education in Central Ostrobothnia. In the theory section, the focus was on the Finnish Green Care –concept and different Green Care –services that are in use in Finland. To support the drawing up of the guide, an inquiry was made to the buyers of the Green Care –services. Through the inquiry it became clear what kinds of Green Care –services would be needed in Central Ostrobothnia and Oulu south region. In addition, it became evident that there is a need for more information about Green Care –services and active service providers in the region.</p> <p>The aim of this thesis was to produce a clear and concise electronic guide to the providers of the Green Care –services. The guide includes basic information about entrepreneurship, as well as descriptions of the various Green Care –services and what they require from the provider of the service. The guide was electric, so that it would be easily available and would reach a wide group of readers. In addition, as it is in electronic format, it is easy to update if needed.</p>		
Key words Green Care, entrepreneurship, provider		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	4
2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	4
2.2 Toimeksiantajamme ja aiheeseen liittyvät ajankohtaiset hankkeet	5
2.2.1 VoiMaa! –hanke	5
2.2.2 Green Care -yrittäjyyden edistäminen Keski-Pohjanmaalla ja Oulun Eteläisessä -hanke	6
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	8
4 GREEN CARE -TOIMINTA SUOMESSA	9
4.1 Taustaa	9
4.2 Suomalaisen Green Care –toimintatavan peruselementit ja –edellytykset	9
4.3 Luontovoima	11
4.4 Luontohoiva	11
5 GREEN CARE –TOIMINTAMUODOT SUOMESSA	13
5.1 Eläinavusteiset toimintamuodot	13
5.1.1 Eläinavusteinen terapia	14
5.1.2 Eläinavusteinen toiminta	14
5.2 Puutarha-avusteiset toimintamuodot	16
5.3 Luontoavusteiset toimintamuodot	16
5.4 Maatila-avusteiset toimintamuodot	17
5.5 Muut Green Care –palvelut	17
5.5.1 Erilaisia Green Care –toimintaan sovellettavissa olevia terapiamuotoja	17
5.5.2 Perhehoito	18
5.5.3 Asumispalvelut	20
5.5.4 Työkokeilu	21
5.5.5 Päivä- ja työtoiminta	21
6 OPINNÄYTETYÖPROSESSI	24
6.1 Aiheen valinta	24
6.2 Prosessin aloitus	24
6.3 Kyselyn toteutus	25
6.4 Kyselyn tulokset	27
6.5 Johtopäätökset kyselyn tuloksista	33
6.6 Oppaan tavoite	35
6.7 Oppaan suunnittelu	35
6.8 Oppaan toteutus	36
6.9 Opinnäytetyöprosessin eteneminen ja loppuvaihe	37
7 POHDINTA	38
7.1 Prosessin ja oman oppimisen arviointi	38
7.2 Oppaan arviointi	40
7.3 Omia mietteitämme Green Care –toiminnasta ja sen käyttömahdollisuuksista	41

LÄHTEET
LIITTEET

43

KUVIOT

KUVIO 1. Mitkä seuraavista tavoitteista näet merkityksellisinä asiakasryhmiesi kannalta?	28
KUVIO 2. Millaisille Green Care -palveluille alueellasi olisi mielestäsi kysyntää?	30
KUVIO 3. Mille asiakasryhmille voisit suositella Green Care -palveluita?	31

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aiheen valintaan on vaikuttanut kiinnostuksemme luontoon ja sen eri elementtien hyödyntämismahdollisuuksiin sosiaalialalla. Olemme kaikki maaseudulta lähtöisin ja saaneet omakohtaisesti kokea, millä tavalla maaseutu ja luonto voivat rikastuttaa arkea ja samalla myös kasvattaa ottamaan vastuuta sekä itsestä että ympäristöstä. Luonnon monimuotoisuutta ja sen rauhoittavaa vaikutusta voisi mielestämme sisällyttää enemmän tämän päivän hektiseen ja alati kehittyvään elämäntapaan ja työelämään. Luontolähtöisten menetelmien hyödyntäminen esimerkiksi sosiaalialan työssä ei vaatisi välttämättä erityisosaamista, vaan pienillä muutoksilla ja oikealla asenteella voi saada esiin luonnon elvyttäviä vaikutuksia.

Luonnon hoivaavien elementtien hyödyntäminen on vähitellen noussut yhteiskunnassamme uudelleen pinnalle hyvinvointivaltion rakenteiden muuttumisen myötä. Hyvinvointivaltion syntyminen loi aikoinaan laitosmaisia terapiamalleja aikaisemmin käytettyjen luontoon nojaavien hoitojen tilalle. Nyt on kuitenkin alettu jälleen arvostamaan luonnon ainutlaatuista hoivaavaa ja terapeutista merkitystä ihmisen hyvinvoinnille. (Ilmarinen, Kirveennummi, Soini & Yli-Viikari 2011, 320.) Näin ollen aiheemme on erittäin ajankohtainen.

Opinnäytetyömme keskeisiä käsitteitä ovat Green Care, palveluiden tuottaja ja yrittäjyys. Green Care tarkoittaa luontolähtöisiin menetelmiin tukeutuvaa ihmisten hyvinvointia edistävää toimintaa, jota voidaan toteuttaa esimerkiksi maatiloilla ja erilaisissa luontoympäristöissä tai hyödyntämällä luonnon elementtejä kaupunki- ja laitosympäristöissä (Rural Policy Committee). Palveluiden tuottajalla tarkoitetaan yritystä tai yhteisöä, joka on erikoistunut tiettyjen asiakasryhmien kokonaisvaltaiseen palvelemiseen. Palveluiden tuottajan toimintaa säätelee laki tilojen, laitteiden ja henkilökunnan koulutuksen osalta. (Kainlauri 2007, 18-19.) Yrittäjyydellä tarkoitetaan toimintaa, joka perustuu yrittäjän omaan näkemykseen yrityksensä mahdollisuuksiin alalla toimimiseen ja menestymiseen (Kainlauri 2007, 35). Yrittäjyydessä painottuu oman alan asiantuntijuus ja ydinosaaminen (Kainlauri 2007, 42).

Rajasimme opinnäytetyömme aiheen koskemaan suomalaista Green Care –toimintaa. Yhtenä näkökulmana opinnäytetyössämme oli yrittäjyys, koska kehittämämme opas on suunnattu pääasiassa yrittäjiksi aikoville. Opinnäytetyön rajaaminen koskemaan pelkästään sosiaalialalla käytettäviä Green Care –menetelmiä olisi ollut haastavaa, koska monien Green Care -toimintamuotojen suhteen on vaikea tehdä tarkkaa rajausta siihen, kuuluvatko ne sosiaali- vai terveysalaan. Halusimme myös, että opas palvelisi mahdollisimman laajaa ja eri taustat omaavaa lukijakuntaa. Niinpä keskityimme lähinnä sekä sosiaali- että terveysalalla käytössä oleviin Green Care –menetelmiin. Matkailualan Green Care -palvelut rajasimme opinnäytetyöstämme ja oppaastamme pois, sillä ne eivät kuulu sosiaalialan opintoihimme.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuotteena syntyi opas Green Care –palveluiden tuottajille ja yrittäjiksi aikoville. Tämän oppaan avulla pyrimme edistämään luonnon hoivaavien elementtien hyödyntämistä erilaisten kuntoutusta tarvitsevien ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakasryhmien parissa. Kehittämämme opas tarjoaa Green Care –yrittäjyydestä kiinnostuneille selkeän ja tiiviin tietopaketin, josta löytyy tarvittavaa tietoa yritystoiminnan käynnistämiseksi. Oppaasta löytyy johdatusta hyödyllisiin lakeihin, eri toimintamuotojen esittelyä ja yleistä tietoa Green Care –toiminnan nykytilanteesta Suomessa sekä erityisesti Keski-Pohjanmaalla ja Oulun Eteläisessä. Oppaan tekemisen tueksi ja näkökulmamme avartamiseksi teimme tarvekartoituksen Green Care –palveluita ostaville tahoille, esimerkiksi kunnille ja kuntayhtymille, voidaksemme huomioida heidänkin näkemyksensä ja toiveensa sekä paikalliset Green Care –palvelutarpeet oppaassa.

Opinnäytetyömme toisessa pääluvussa tuomme esiin opinnäytetyömme lähtökohtia sekä esittelemme valtakunnallista VoiMaa! –hanketta ja Oulun Eteläisessä ja Keski-Pohjanmaan alueella toiminutta Green Care –yrittäjyyttä edistänyttä hanketta. VoiMaa! –hankkeen tuotoksena syntyneet kaksi raporttia toimivat pääasiallisena lähdekirjallisuutena opinnäytetyössämme. Kolmas pääluku käsittelee opinnäytetyömme tarkoitusta ja tavoitetta. Neljännessä pääluvussa tuomme tarkemmin esiin suomalaisen Green Care –toiminnan taustaa, laajuutta, peruselementtejä ja –edellytyksiä. Määrittelemme tässä pääluvussa myös luontohoivan ja luontovoiman käsitteet. Pääluvussa viisi avaamme opinnäytetyömme teoreettisen viitekehyksen, jossa esittelemme kattavasti erilaisia Green Care –toimintamuotoja. Pääluvussa kuusi avaamme opinnäytetyöprosessin eri vaiheet sisältäen

tarvekartoituksen sekä oppaan suunnittelun ja toteutuksen. Seitsemäs pääluku muodostuu opinnäytetyön pohdinnasta ja päättää opinnäytetyöraporttimme.

Opinnäytetyömme keskeisimpinä lähteinä toimivat Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen eli MTT:n julkaisemat kaksi Green Care –aihetta käsittelevää raporttia: MTT-Kasvu 20 – Green Care –toimintatavan suuntaviivat Suomessa ja MTT Kasvu 21 – Luonnosta hoivaa ja voimaa: Miten arvioida Green Care –toiminnan vaikuttavuutta. Raportit ilmestyivät helmikuussa 2014. Käytimme opinnäytetyössämme suurimmalta osin sähköisiä lähteitä, koska Green Care on aiheena tuore, eikä painettuja julkaisuja ollut vielä juurikaan saatavilla.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on ammattikorkeakoulussa vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena ammatillisessa kentässä on toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunniteltu ohje tai opastus tai jonkin tapahtuman toteuttaminen. Toiminnallisessakaan opinnäytetyössä ei voida täysin unohtaa selvityksen tekemistä, sillä ammattikulttuureissa on tietoa ja taitoa, joita ei välttämättä tavoiteta ilman selvitystä. (Airaksinen & Vilka 2003, 9.)

Tutkimuskäytäntöjä käytetään toiminnallisessa opinnäytetyössä väljemmässä merkityksessä kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuksellista osiota käytetään lähinnä selvityksen tekemisenä ja se toimii osaltaan tärkeänä tiedonhankinnan apuvälineenä. Analyysia toteutetaan yleensä perustason tunnusluvuilla, kuten esimerkiksi taulukoilla, kuvioilla ja prosentuaalisesti. Määrällisesti toteutetussa tutkimuksessa numeraalisesti ilmaistun tiedon avulla voidaan tämentää, selvittää, ja perustella toiminnalliseen opinnäytetyöhön liittyvää aihepiiriä, ideaa tai yksityiskohtia. (Airaksinen & Vilka 2003, 56-60.)

Toiminnallisen opinnäytetyön tutkimuksellisen osuuden kautta pyritään yleensä määrittelemään kohderyhmää tai keräämään puuttuvaa tietoa toiminnallisen osuuden tukemiseksi. Tähän riittää usein niin sanottu suuntaa antava tieto. Tärkeää on muistaa, että lähtökohtana toiminnallisessa opinnäytetyössä ei ole selvityksen kautta hankittujen vastausten vertailukelpoisuus, vaan olennaista on, millä tavoin vastaukset suuntaavat toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyvän tuotteen sisältöä. Laadullisesti kerätyn aineiston tarkka ja järjestelmällinen analysointi ei ole yhtä tarkkaa kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. (Airaksinen & Vilka 2003, 56-60.)

Toiminnallisen opinnäytetyön luonteeseen kuuluu, että opinnäytetyön aikainen työprosessi kirjoitetaan opinnäytetyöraportiksi, jossa selvitetään johdonmukaisesti mitä, miksi ja miten on tehty opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa sekä millaisia tuloksia ja johtopäätöksiä

opinnäytetyön kautta on syntynyt. Huomion arvoista on, että toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyvältä tuotteelta edellytetään erilaisia tekstuaalisia ominaisuuksia kuin opinnäytetyöraportilta. Produktin tekstin tulee puhutella sen kohde- ja käyttäjäryhmää, kun raportissa pääpaino on opinnäytetyöprosessin selostamisella. Raportissa arvioidaan myös omaa toimintaa, tuotosta ja oppimista, jotka kertovat opinnäytetyön onnistumisesta ja ammatillisen osaamisen kasvusta. (Airaksinen & Vilkkä 2003, 65.)

2.2 Toimeksiantajamme ja aiheeseen liittyvät ajankohtaiset hankkeet

Opinnäytetyömme toimeksiantajana oli Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä. Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä eli KPEDU on vuonna 1995 perustettu 14 kunnan omistama maakunnallinen koulutus- ja kehittämisorganisaatio. KPEDU järjestää ammatillista koulutusta kuudessa eri koulutusyksikössä Kokkolassa ja maakunnassa. KPEDU osallistuu koulutuksen järjestämisen lisäksi myös työelämän kehittämis- ja palvelutehtäviin sekä edistää projektitoiminnan avulla muun muassa yritysten tuottavuutta ja kilpailukykyä. (Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä.) Opinnäytetyöhömmme liittyi läheisesti, erityisesti teoriaosuuden kannalta, kaksi hanketta, jotka esittelemme seuraavissa kappaleissa.

2.2.1 VoiMaa! -hanke

VoiMaa! – Green Care –yrittäjyydestä elinvoimaa maaseudulle (2011-2013) oli valtakunnallinen maaseudun kehittämishanke, joka oli rahoitettu Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta (Lääperi, Mynttinen, Pajala, Puromäki, Soini, Sundell, Tarkiainen, Törn & Vehmasto 2014, 5; MTT 2014, 3). VoiMaa! –hankkeen myötä pyrittiin luomaan suomalaiseen Green Care –toimintatapaan yhteistä sisältöä ja rakenteita. (Lääperi ym. 2014, 5).

VoiMaa!-hankkeen tavoitteena oli:

- Edistää toimijoiden välistä yhteistyötä valtakunnallisella tasolla, kehittää keskustelun ja tiedonvälityksen kanavia sekä tehdä esitys toimialan pysyvien rakenteiden luomisesta
- Kuvata suomalaisten Green Care –palveluiden ominaispiirteitä ja selkeyttää toimialaa kokonaisuutena,

- Kehittää alan laadunhallintaa, laatia alustavat laatusuositukset ja tehdä esitys laatutyön jatkamisesta,
- Kartoittaa Green Care –toimintaan liittyviä ammatillisia osaamistarpeita ja tehdä ehdotus koulutusväylien täydentämiseksi. (Lääperi ym. 2014, 5.)

Hankkeen tuloksena Green Care –toimintatavan peruselementeiksi muotoutuivat luontolähtöisyys, yhteisöllisyys ja toiminnallisuus sekä perusedellytyksiksi ammatillisuus, tavoitteellisuus ja vastuullisuus. Palvelutyypianalyysin avulla vahvistui havainto siitä, että suomalainen Green Care –toiminta jakautuu kaksiin palvelumarkkinoihin: luontohoivan ja luontovoiman. Green Care –käsitteen selkiytymisen ansiosta toimijoiden on helpompi hahmottaa oma toimialueensa luontolähtöisten palveluiden joukossa ja kehittää käytännön ratkaisuja asiakkaiden tarpeisiin. (MTT 2014, 3.)

Green Care –laadunhallinnalle tehdyt suositukset perustuvat Green Care –toimintatavan kuvaukseen. Niiden mukaan toimijan tulee sitoutua sekä oman alansa että Green Care Finland ry:n eettisiin periaatteisiin. Laadunhallinnan perustyökaluiksi on määriteltä turvallisuusasiakirja ja omaevalvontasuunnitelma. Perustyökalujen täydentämiseksi hankkeessa on kehitelty Green Care –työkirja, jotka yhdistämällä syntyy laadunhallinnan työkalu, toimintakäsikirja. (MTT 2014, 3.)

Hankkeen tuloksena todettiin, että Green Care –toimintatapa edellyttää useilla aloilla ammatillisen osaamisen täydentämistä. Toimintatavan käyttöönottoon, laadunhallintaan ja asiakaslähtöisten ratkaisujen kehittämiseen tarvitaan neuvonnallista ja koulutuksellista tukea. Alueellisesti tulee kehittää asiakkaiden ja palveluntuottajien välistä vuorovaikutusta ja valtakunnallisesti tulee sopia koulutuksen yhteisistä suuntaviivoista ja sisällöistä. Hankkeen tulosten mukaan vakiintuneen kansallisen toimijan nimeäminen ja eri hallinnonalojen ministeriöiden sitoutuminen nopeuttaisi ja tehostaisi alan ratkaisujen luomista. (MTT 2014, 3.)

2.2.2 Green Care -yrittäjyyden edistäminen Keski-Pohjanmaalla ja Oulun Eteläisessä –hanke

Green Care -yrittäjyyden edistäminen Keski-Pohjanmaalla ja Oulun Eteläisessä oli alueellinen Green Care –hanke, jonka toiminta-aika oli 1.4.2011-31.8.2014. Hankkeen

rahoituksesta julkisen rahoituksen osuus oli 95 prosenttia, joka saatiin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta 2007-2013 ELY-keskuksen kautta. Yksityisen rahoituksen osuus oli puolestaan 5 prosenttia, ja hankkeen kokonaisbudjetti oli 148 000 euroa. (Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä.) Hankkeen toteuttajana toimi Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä (kulttuuriopisto, maaseutuopisto, sosiaali- ja terveystieteiden opisto) (MTT 2014, 25). Vastuutahona toimi Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto (Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä). Hankkeen esiselvitys toteutettiin opinnäytetyönä. Hankkeen sisältöalueena oli uudenlaisten hyvinvointipalvelujen tarjonnan edistäminen sekä hyvinvointipalveluiden järjestäjien yhteistyön ja -toiminnan kehittäminen. (MTT 2014, 25.)

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuottaa selkeä ja tiivis sähköinen opas Green Care –palveluiden tuottajille ja yrittäjiksi aikoville. Oppaassamme oli tarkoituksena esitellä Green Care –toimintaa Suomessa ja erityisesti tuoda esiin, mitä vaatimuksia Green Care –palvelun tuottajalle asetetaan eri asiakasryhmien kohdalla. Tarkoituksenamme oli myös käsitellä muun muassa yrityksen perustamista, lakeja ja säädöksiä, koulutusta sekä tiloja ja ympäristöä. Tavoitteenamme oli tuoda oppaassa esiin sellaisia Green Care –palveluiden muotoja, joille toteuttamamme tarvekartoituksen perusteella on tarvetta alueellamme. Asetimme vaatimuksiksi oppaan suhteen, että sen tulee olla helppolukuinen ja että siinä tulee olla runsaasti kuvia. Laajuudeksi ajattelimme noin 15 sivua. Toimeksiantajan toive oli, että oppaasta tehdään sähköinen, jotta se tavoittaisi mahdollisimman suuren lukijajoukon ja sitä olisi tarpeen vaatiessa mahdollista päivittää. Sähköinen opas olisi myös edullisempi ja ekologisempi toteuttaa.

Oppaan toteuttamisen tueksi tarkoituksenamme oli tehdä tarvekartoitus haastattelemalla tai tekemällä kysely kuntien ja peruspalveluliikelaitosten, muun muassa Jytan, Kallion ja Selänteen, työvoimapalveluiden ja Kelan toimijoille. Tärkeä tavoite oppaalle oli, että siihen olisi koottu yhteen paikkaan hyvin tärkeää ja ajankohtaista tietoa Green Care –palveluista. Varsinaisessa opinnäytetyössä oli tarkoitus käsitellä oppaassa esille tulevia Green Care -toimintamuotoja sekä raportoida ja analysoida tarvekartoituksen tuloksia. Alkuperäisenä suunnitelmana oli myös lähestyä Green Care –aihetta enemmän maatalouden näkökulmasta. (Tarkiainen 2013.)

4 GREEN CARE -TOIMINTA SUOMESSA

4.1 Taustaa

Green Care –tyyppistä toimintaa on ollut Suomessa jo pitkään. Luonto on aina ollut ja on yhä oleellinen osa suomalaista hyvinvointia, vaikka sitä ei usein tiedosteta. Luontolähtöisiä toimintamuotoja on käytetty Suomessa pitkään osana sosiaalista kuntoutusta ja kasvatusta. Green Care –toimintatapa voidaan ajatella uutena tapana luontolähtöisen hyvinvointitoiminnan ja sille perustuvien palvelujen jäsentämiseen. Green Care –käsite tuli Suomeen vuonna 2006, jolloin se esiteltiin Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksessa (MTT). Mitattaessa hanketoiminnan, tilaisuuksien ja tapahtumien määrää sekä yrittäjien ja median kiinnostusta voidaan todeta, että suomalainen Green Care –toiminta on kehittynyt nopeasti viimeisten viiden vuoden aikana. (Soini & Vehmasto 2014, 8-9.)

Luontolähtöisille hyvinvointipalveluille on mahdollisesti ollut olemassa sekä piilevää kysyntää että tarjontaa, joka on Green Care –käsitteen myötä saanut ilmaisumuodon. Lähtökohdat Green Care –toiminnan kehittämiseksi ovat hyvät. Niin palvelujen mahdolliset ostajat kuin tarjoajat suhtautuvat Green Care –toimintatapaan positiivisesti. Lisäksi erilaisten ohjelmien ja strategioiden tavoitteet ja painopisteet tukevat Green Care –tyyppistä toimintatapaa. Maaseudun aineettomat arvot, luonto ja kulttuuri on myös nostettu vahvuuksiksi. (Soini & Vehmasto 2014, 8-9.) Green Care on toimialana vasta muotoutumassa Suomessa. Se kattaa monia eri alojen toimijoita. Green Care -yritysten sijainnin pääpaino on Etelä-Suomessa, ja yhteensä Green Care Finland ry:n jäsenyrityksiä on tällä hetkellä noin 60. (Green Care Finland ry.) Luontolähtöisten hyvinvointipalveluiden tarjonta on lisääntynyt varsinkin maaseudulla (Soini & Vehmasto 2014, 9).

4.2 Suomalaisen Green Care –toimintatavan peruselementit ja –edellytykset

Suomalaisen Green Care –toimintatavan peruselementit ovat luonto, toiminta ja yhteisö. Luonto toimii Green Care –toiminnan tapahtumapaikkana, kohteena tai välineenä. Luonnon avulla edistetään, vahvistetaan ja nopeutetaan asetettuja tavoitteita.

Luontoelementti voi sijainniltaan olla niin maalla kuin kaupungissakin ja voi tarkoittaa kaikkea viherkasveista metsään. Toiminnan ympäristönä luonto voi olla esimerkiksi erämaaluontoa, hoidettua metsää, puistoa, puutarhaa tai maatila. Eläimet voivat myös olla Green Care –toiminnan luontoelementti. Toiminta on yhdyssiteenä ihmiselle ja ympäristölle mahdollistaen kokemukset ja oppimisen. Luonto ja eläimet tarjoavat virikkeelliset puitteet tekemiseen, kokemiseen ja oppimiseen. Tekeminen aktivoi ja tuottaa mielihyvää. Toimiminen luonnossa voi olla myös esimerkiksi maiseman tai eläinten havainnointia ja rauhoittumista. Yhteisö antaa mahdollisuuden osallisuuteen. Vuorovaikutus kiinnittää yksilön yhteisöön ja antaa hyväksynnän tunteen. Yhteisön tuki voi myös suojella terveyttä ja lisätä toiminnan vaikuttavuutta. Green Care –toiminnassa osallisuuden tuntu voi muodostua niin vuorovaikutuksessa ihmisten kuin eläinten, luontoympäristön kuin tietyn paikankin kanssa. (Soini & Vehmasto 2014, 13.)

Suomalaisen Green Care –toimintatavan perusedellytykset ovat tavoitteellisuus, ammatillisuus ja vastuullisuus. Green Care –toiminta on tavoitteellista, ja luontoa käytetään siinä tietoisesti hyvinvoinnin edistämiseen. Tavoitteet määräytyvät tarkemmin palvelu- ja asiakastyypistä riippuen. Palvelut voidaan muotoilla sen mukaan, millaisia tarpeita asiakkailla on. Palveluntarjoajan ammatillisuuden ja osaamisen tulee olla riittävät tarjottavaan palveluun nähden. Joidenkin palveluiden tuottamiseen tarvitaan asianmukainen koulutus, kun taas monia palveluja voidaan tuottaa yhteistyössä eri alojen osaajien kesken. Asiakastilanteen hallinta ja asiakkaan kohtaamiseen liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille Green Care –palveluiden tarjoajille. Vastuullisuus toiminnassa muodostuu arvoista, eettisistä toimintatavoista ja laadusta. Yrityksen tai toimintayksikön ja sen henkilökunnan laadukas ja ympäristöä kunnioittava toiminta perustuu vastuullisuuteen. Siihen lukeutuu sekä ympäristövastuullisuus että sosiaalinen vastuullisuus. Vastuullisessa toiminnassa pyritään yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön hyvinvoinnin edistämiseen ja eri sidosryhmien tarpeiden huomioimiseen. Niinpä toimija pyrkii johdonmukaisesti ja pitkäjänteisesti luomaan asiakkailleen ja sidosryhmilleen sosiaalista, ekologista ja mahdollisesti myös kulttuurista lisäarvoa, jolla myös on taloudellista merkitystä. (Soini & Vehmasto 2014, 14.)

4.3 Luontovoima

Luontovoimalla tarkoitetaan yleensä yksityisten palveluntuottajien tuottamia virkistys- ja hyvinvointipalveluita. Luontovoiman palveluilla ei ole julkista palvelunjärjestämisvastuuta ja palveluiden ostajat ovat yleensä myös yksityisiä, lukuun ottamatta varhaiskasvatus- ja opetuspalveluita. Luontovoiman asiakkaat eivät tavallisesti ole erityisen haavoittuvassa asemassa olevia, vaan hakevat palveluista virkistystä ja hyvinvointia. Lait ja säädökset eivät juuri koske luontovoiman palveluita, mutta niitä ohjaavat erilaiset vapaaehtoiset laatujärjestelmät, kuten matkailun tai varhaiskasvatuksen laatujärjestelmät. Palvelun tuottajilta ei tyypillisesti myöskään vaadita sosiaali- ja terveystieteiden koulutusta. (Vehmasto 2013.)

Luontovoiman palvelut painottuvat suurimmaksi osaksi virkistys- ja hyvinvointipalveluihin. Palvelut sisältävät jonkin verran myös sosiaalipedagogisia ja kasvatusta tukevia palveluita, mutta vain vähäisesti kuntoutuspalveluita. Palveluiden tavoitteena on harrastamisen, oppimisen ja tekemisen lisääminen ja tukeminen sekä syrjäytymisen ja haavoittuvuuden ennalta ehkäiseminen ja voimaantumisen edistäminen. Sosiaalipedagogisissa palveluissa tärkeää on tekemisen kokemuksellisuus, luonnossa tekeminen ja oppiminen sekä luontosuhteen parantuminen. (Vehmasto 2013.)

4.4 Luontohoiva

Luontohoivasta puhutaan silloin, kun julkisella sektorilla on palvelun järjestämisvastuu. Palvelun ostaja ja käyttäjä eivät yleensä ole sama henkilö, vaan palvelun ostaja tarjoaa käyttäjälle palvelua, eikä käyttäjällä ole aina mahdollisuutta valita palvelun muotoa itse. Luontohoivan palveluiden käyttäjät ovat yleensä jollain tavalla haavoittuvassa asemassa: he voivat olla syrjäytyneitä, syrjäytymisuhan alla tai hoivan ja kuntoutuksen tarpeessa olevia. Luontohoivan palveluita ohjaavat monet lait ja säädökset, muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännöt, jotka edellyttävät palvelun tuottajalta usein jonkinlaista sosiaali- tai terveystieteiden koulutusta tai yhteistyötä näiden alojen ammattilaisten kanssa. (Soini & Vehmasto 2014, 15.)

Luontohoivan tavoitteina ovat tyypillisesti kuntoutus, hoiva ja hoito sekä myös aktivointi, ennaltaehkäisy ja voimaantuminen (Vehmasto 2013). Luontohoivan palvelut käsittävät yleensä erilaisia hoivan ja kuntoutuksen palveluita (Soini & Vehmasto 2014; Vehmasto 2013). Muun muassa terapian ja kuntoutuksen apuna voidaan käyttää luonto- ja eläinavusteisia menetelmiä, esimerkiksi ratsastusterapiaa. Hoivalaitoksissa ja tuetun asumisen yksiköissä voidaan parantaa asukkaiden elämänlaatua ja omatoimisuutta luonnon voimavarojen avulla ja näitä voidaan hyödyntää myös sosiaalipalveluissa ja sosiaalisessa kuntoutuksessa. (Green Care Finland ry 2014.) Aktivoiva sosiaalityö edistää asiakkaan omaehtoista selviytymistä arjessa, parantaa osallisuutta ja työllistymistä sekä ehkäisee syrjäytymistä. Sosiaalipedagogisissa palveluissa tärkeää on sosiaalinen oppiminen ja kuntoutuminen. Sosiaalipedagogiikkaa ja pedagogiikkaa käytetään usein osana lasten ja nuorten hoivaa ja kuntoutusta. (Vehmasto 2013.)

Luontohoivaa ja luontovoimaa voi olla vaikea erotella tarkasti toisistaan ja monet palveluista asettuvat niin sanotulle ”joko-tai -vyöhykkeelle”. Esimerkiksi virkistystä ja elämänlaatua parantavat palvelut heikossa sosiaalisessa asemassa oleville ja perheiden tukeminen harrastusten kautta ovat vaikeasti sijoiteltavissa tarkasti jompaankumpaan palvelumuotoon. (Vehmasto 2013.)

5 GREEN CARE –TOIMINTAMUODOT SUOMESSA

Green Care –toiminnan ideana on ihmisten hyvinvoinnin edistäminen luontolähtöisin menetelmin. Erilaisia luontolähtöisiä toimintamuotoja voidaan harjoittaa esimerkiksi metsässä, maatilalla, puutarhassa tai puistossa sekä monenlaisissa sisätiloissa. Toiset toimintamuodot painottuvat luontoympäristön omaehtoiseen ja moniaistiseen kokemiseen, kun taas toiset toiminnallisuuteen ja yhteisöllisyyteen. (Soini & Vehmasto 2014, 12.) Green Care –toiminta voidaan jaotella eläin-, puutarha-, luonto- ja maatila-avusteisiin toimintamuotoihin (Soini 2014, 25). Tässä luvussa käymme läpi erilaisia Suomessa käytössä olevia Green Care –toimintamuotoja ja kerromme niistä perustietoja.

5.1 Eläinavusteiset toimintamuodot

Eläinavusteinen toiminta jakautuu eläinavusteiseen terapiaan ja eläinavusteiseen toimintaan. Eläinavusteisessa toiminnassa käytettävät eläimet ovat yleensä lemmikki- tai kotieläimiä. (Lääperi & Puromäki 2014, 74.) Tutkimusten mukaan jo pelkkä eläimen läsnäolo voi saada ihmisessä aikaan positiivisia ja parantavia vaikutuksia. Nämä vaikutukset perustuvat pitkälle eläinten rauhoittaviin kykyihin. Eläimen kosketus ja läheisyys lohduttavat ja tukevat, ja eläimillä on todettu olevan luontaiset kyvyt elämänilon ja hyvänmielen tuomiseen. Myös eläinsuhteiden luotettavuus tukee rauhoittumista. Eläimen tarjoama lohtu ja läheisyys ovat saatavilla silloinkin, kun läheisissä ihmissuhteissa on vaikeuksia. Lisäksi vuorovaikutus eläimen kanssa tapahtuu ruumiinkielellä, joka voi olla sanallista vuorovaikutusta aidompaa ja todellisempaa. Eläin ei myöskään luokittele ja arvioi ihmisiä heidän sosiaalisen asemansa ja siihen liittyvien ulkoisten ominaisuuksien perusteella, vaan suhtautuu tasavertaisesti jokaiseen kohtaamaansa ihmiseen. Eläin tukee ihmisen hyvinvointia myös tuomalla rytmitystä päivään, sillä perustarpeet, ravinto, riittävä lepo ja liikunta, ovat samanlaiset ihmisillä ja eläimillä. (Green Care Finland ry 2014.)

5.1.1 Eläinavusteinen terapia

Eläinavusteinen terapia on terapeutin yhdessä eläimen kanssa toteuttamaa kuntoutusta, joka perustuu asiakaskohtaiseen suunnitelmaan. Terapiassa on motoriset ja/tai psykoterapeuttiset tavoitteet. (Soini 2014, 25.) Ratsastusterapia on tutuin eläinavusteisen terapian muoto. Kokemuksia on kuitenkin myös koira-avusteisesta fysioterapiasta ja alpakoista tai lampaista toimintaterapian apuna. Lisäksi on selvitetty suomenkarjan terapiakäyttöä. (Lääperi & Puromäki 2014, 74.)

Ratsastusterapia tarkoittaa ratsastusterapeutin ja koulutetun hevosen yhteistyössä toteuttamaa kokonaisvaltaista kuntoutusta. Terapiassa painottuvat ratsastusterapeutin pohjakoulutuksesta riippuen muun muassa motoriset, pedagogiset ja psykologiset tavoitteet. Ratsastusterapia vaatii koulutetulta terapeutilta herkkyyttä ja ammattitaitoa ihmisen ja hevosen välisen vuorovaikutuksen havainnoimiseen ja ohjaamiseen asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ratsastusterapia on osa asiakkaan kokonaiskuntoutusta. Ratsastusterapiassa ei pyritä ratsastustaitojen opetteluun, vaan oppimaan oman kehon, mielen ja/tai käyttäytymisen hallintaa. (Suomen Ratsastusterapeutit ry 2013.)

5.1.2 Eläinavusteinen toiminta

Eläinavusteinen toiminta on eläinten kanssa toteutettavaa ennaltaehkäisevää tai toimintakykyä parantavaa toimintaa. Eläinavusteinen toiminta on terapiaa vapaamuotoisempaa, ja sitä voidaan toteuttaa esimerkiksi harrastuksiin ja vapaa-aikaan yhdistettynä. (Soini 2014, 25.) Eläinavusteiseen toimintaan sisältyvät sosiaalipedagoginen eläintoiminta, esimerkiksi sosiaalipedagoginen hevostoiminta, tunnetaitovalmennus esimerkiksi hevosten tai koirien avulla, eläimet vanhainkodeissa ynnä muissa laitoksissa sekä kasvatukselliset toiminnot, kuten lukukoirat ja koirat koululuokissa. (Lääperi & Puromäki 2014, 74.)

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on ennaltaehkäisevä ja korjaava sosiaalisen kuntoutuksen menetelmä syrjäytymisen ehkäisyssä. Toiminta perustuu ihmisen ja hevosen vuorovaikutukseen sekä toiminnan tapahtumaympäristönä olevaan talliyhteisöön. Toiminnan peruselementtejä ovat yhteisöllisyys, elämyksellisyys, toiminnallisuus ja

dialogisuus eli aito kohtaaminen, jotka nousevat sosiaalipedagogiikan teoriasta. Olennaista sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on, että sen avulla pyritään lisäämään yksilön tai ryhmän osallisuutta ja vahvistamaan täysivaltaista jäsenyyttä yhteiskunnassa. (Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry 2011.)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perustana on yksilön oma kokemus, jonka kautta hän oppii ja oivaltaa asioita. Asiakasta ohjataan omien voimavarojen tunnistamiseen ja käyttöönottoon, joiden kautta hänen olisi helpompaa kiinnittyä hänelle merkityksellisiin yhteisöihin. Toiminta on yhteisöllistä, kokonaisvaltaista ja osallistavaa. Hevosen avulla voidaan tuoda esiin omaa hyvinvointia ylläpitävien asioiden tärkeys, esimerkiksi puhtaus, terveellinen ravinto, säännölliset ruoka-ajat, sopiva liikunta ja riittävä lepo. Toiminnassa yhteisöllisyys sisältää vuorovaikutuksen ja osallisuuden, elämyksellisyys kokemukset ja niiden jakamisen sekä osia seikkailu- ja elämyspedagogiikasta ja toiminnallisuus puolestaan yhteistoiminnan, osallistumisen ja vastuunkannon. (Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry 2011.)

Kaverikoiratoiminta on vapaaehtoistyötä, jossa koirat terapeuttisine ominaisuuksineen tuovat iloa ja vaihtelua erilaisille erityisryhmille, kuten vanhuksille tai kehitysvammaisille. Kaverikoiranohjaajat voivat tehdä koirineen vierailuja esimerkiksi lasten, kehitysvammaisten ja vanhusten luokse erilaisiin laitoksiin, kouluihin, päiväkoteihin ja tapahtumiin. Toiminnalla pyritään ihmisten ilahduttamiseen ja piristämiseen. Kennelliitto on rekisteröinyt Kaverikoira-tavaramerkin patentti- ja rekisterihallitukseen, ja kaverikoiranimeä voivat käyttää vain Kennelliiton ryhmissä toimivat koirakot. Kaverikoiratoiminta perustuu siihen, että kohtaamistilanteesta tulee hyvä mieli niin asiakkaalle, koiranohjaajalle kuin koirallekin. (Suomen Kennelliitto ry 2014.)

Eläinavusteinen kasvatus tarkoittaa sellaista tavoitteellista toimintaa, jonka avulla pyritään edistämään varsinkin tiedollisia valmiuksia. Ohjaajalta vaaditaan kasvatusalan koulutus ja tarvittavat valmiudet eläinten kanssa toimimiseen. (Soini 2014, 25.) Eläinavusteista kasvatusta voivat olla esimerkiksi lukukoiratoiminta ja koirat koululuokissa (Läpäri & Puromäki 2014, 74).

5.2 Puutarha-avusteiset toimintamuodot

Puutarha-avusteisuuteen sisältyvät puutarhaterapia, terapeutinen ja sosiaalinen puutarhatoiminta sekä puutarhatoiminta (Soini 2014, 25). Puutarha-avusteisuutta voidaan hyödyntää niin fysio-, toiminta- kuin psykoterapiassa (Lääperi & Puromäki 2014, 77). Puutarhaterapiassa puutarhan ja kasvien hoidon avulla pyritään saavuttamaan tiettyjä kliinisiä tavoitteita. Puutarhaterapia voi olla myös kognitiivisen terapian muoto, jossa helpotetaan potilasta uusien taitojen oppimisessa tai unohtamiensa asioiden mieleen palauttamisessa. (Soini 2014, 25.) Terapeutinen ja sosiaalinen puutarhatoiminta tarkoittaa kasvien huolenpidon ja puutarhatoiminnan käyttöä hyvinvoinnin edistämässä ja työtoiminnassa. Puutarhatoiminta puolestaan on elämyksellistä ja vapaamuotoista puutarhatoimintaa osana harraste- tai opetustoimintaa. (Soini 2014, 25.) Puutarha-avusteista toimintaa voivat olla myös puutarha-avusteiset päivä- ja työtoiminnot, työvalmennukset ynnä muut työllistämiseen liittyvät puutarhatoiminnot, vanhusten ja muiden asiakasryhmien virkistystoiminta terapeuttisilla pihilla ja vankilapuutarhat (Lääperi & Puromäki 2014, 77).

5.3 Luontoavusteiset toimintamuodot

Luontoavusteista toimintaa ovat ekopsykologiset harjoitukset, erämaaterapia, seikkailukasvatus/elämyspedagogiikka ja tavoitteellinen luontoliikunta. Ekopsykologiset harjoitukset ovat luontolähtöisiä harjoituksia, joiden avulla pyritään edistämään ongelmanratkaisukykyä, voimavarakeskeisyyttä ja rentoutumista. Erämaaterapia on kokemuksellista toimintaa erämaaluonnossa, jossa tavoitteena on viedä asiakas ympäristöön, jossa hän ei ole tekemisissä ongelmia aiheuttavan ympäristön kanssa. Seikkailukasvatus/elämyspedagogiikka on riskien tiedostamista sekä hallintaa luontoympäristössä, ja sitä voidaan toteuttaa joko yksin tai ryhmässä. Seikkailukasvatuksen/elämyspedagogiikan tavoitteena on vastuunoton ja itsetuntemuksen kasvattaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Tavoitteellinen luontoliikunta puolestaan on terveyttä edistävää tavoitteellista liikuntaa luontoympäristössä. (Soini 2014, 25.)

5.4 Maatila-avusteiset toimintamuodot

Maatila-avusteisuuteen sisältyvät kuntouttava ja osallistava työ ja toiminta maataloilla sekä elämyksellinen ja pedagoginen ruuan kasvattaminen ja maatilatoiminta (Soini 2014, 25). Lisäksi Green Care –toiminta maatilalla voi tarkoittaa eri ryhmien asumispalveluita tai perhehoitoa, työ- ja päivätoimintaa sekä kasvatusta ja opetusta maatilan yhteydessä. Maataloilla tapahtuva Green Care –toiminta on Suomessa vielä melko harvinaista, mutta esimerkiksi lastensuojelun perhekoteja maatilaympäristössä, vankilatilalla harjoitettavaa maataloutta sekä vammaisten työ- ja päivätoimintaa maataloilla löytyy. (Lääperi & Puromäki 2014, 79.)

5.5 Muut Green Care –toimintamuodot

Seuraavat toimintamuodot eivät itsessään ole Green Care –palveluita, mutta myös niitä voidaan tuottaa eläin-, luonto-, puutarha- tai maatila-avusteisina, jolloin ne kuuluvat Green Care –toimintamuotoihin. Green Care –palveluina voidaan tuottaa esimerkiksi toimintaterapiaa, fysioterapiaa, psykoterapiaa, perhehoitoa, asumispalveluja, kuntouttavaa työtoimintaa, työkokeiluja sekä päivä- ja työtoimintaa (Lääperi & Puromäki 2014, 74-80) .

5.5.1 Erilaisia Green Care –toimintaan sovellettavissa olevia terapiamuotoja

Toimintaterapia on toiminnan terapeuttiseen käyttöön sekä toimintaterapeutin ja asiakkaan väliseen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen perustuvaa kuntoutusta. Toimintaterapiassa pyritään mahdollistamaan asiakkaan itsenäisyyttä omassa arjessa ja toiminnassa, niin että hän pystyy osallistumaan omaan elämäänsä ja sen valintoihin. Arkinen toiminta vaatii ihmiseltä toisinaan enemmän, kuin mihin hän kykenee sairastumisen, vammautumisen tai elämäntilanteen muutoksen vuoksi. Toimintaterapia perustuu näkemykseen siitä, että ihminen voi vaikuttaa tulevaisuuteensa, terveyteensä ja hyvinvointiinsa tekemisensä ja omien valintojensa keinoin. Toimintaterapia sopii ihmisille, joilla on ongelmia päivittäisestä elämästä selviytymisessä, kuten syrjäytymisvaarassa oleville nuorille, osatyökykyisille työikäisille ja ikääntyville henkilöille. Toimintaterapiassa kehitetään arkielämässä tarvittavia valmiuksia ja taitoja. Asiakkaan toimintamahdollisuuksia voidaan

parantaa esimerkiksi asunnon muutostöiden suunnittelulla, apuvälinetarpeen arvioinnilla, psykososiaalisten taitojen harjoittelulla tai arjen toimintojen harjoittelulla. Toimintaterapiaa voidaan toteuttaa yksilöllisenä tai ryhmämuotoisena. (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2012.)

Fysioterapian perustana on terveyden, liikkumisen ja toimintakyvyn edellytysten tunteminen. Fysioterapiassa asiakkaan/potilaan terveyttä, liikkumista, toimintakykyä ja toimintarajoitteita arvioidaan hänen omassa toimintaympäristössään. Fysioterapian menetelmiin kuuluvat terveyttä ja toimintakykyä edistävä ohjaus ja neuvonta, terapeutin harjoittelu, manuaalinen ja fysikaalinen terapia sekä apuvälinepalvelut. (Suomen Fysioterapeutit ry 2013.)

Psykoterapialla voidaan hoitaa erilaisia mielenterveysongelmia. Psykoterapian avulla asiakas voi muun muassa saavuttaa parempaa itseyymmärrystä. Psykoterapia antaa keinoja vaikeiden tunteiden, asioiden ja ihmissuhdeongelmien käsittelyyn. Lisäksi se antaa ongelmanratkaisutaitoja ja kykyä havainnoida omaa toimintaa. Psykoterapia myös auttaa ymmärtämään yhteyksiä menneisyyden tapahtumien ja nykyisten ongelmien välillä. Psykoterapiamuotoja ja -suuntauksia on paljon erilaisia. (Suomen Psykologiliitto ry 2014.)

5.5.2 Perhehoito

Toimeksiantosuhteinen perhehoito on oman kodin ulkopuolella tapahtuvaa hoitoa tarvitsevan henkilön hoitamista yksityisessä perheessä perheenjäsenenä. Henkilöä, joka antaa perhehoitoa kutsutaan perhehoitajaksi. Hoidettaessa lapsia ja nuoria perhehoitajaa kutsutaan usein sijaisvanhemmaksi ja perhettä sijaisperheeksi. Perhehoitoa voidaan tarjota lasten ja nuorten lisäksi myös aikuisille kehitysvammaisille, mielenterveyskuntoutujille tai ikääntyneille. (Perhehoitoliitto ry 2014.)

Perhekodiksi kutsutaan yksityisen perheen kotia, jossa annetaan perhehoitoa. Perhekodissa voidaan yhtä aikaa tarjota hoitoa enintään neljälle henkilölle hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan laskettuina, ellei kyseessä ole hoidon antaminen sisaruksille tai saman perheen jäsenille. Jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta

huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä ja ainakin toisella hoitopaikassa asuvista hoito- ja kasvatustehtäviin osallistuvista henkilöistä on tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävistä, voidaan perhekodissa hoitaa enintään seitsemää henkilöä samaan aikaan. (Perhehoitoliitto ry 2014.)

Ikäihmisten perhehoito on hoivamuoto, joka mahdollistaa inhimillisen, turvallisen ja kotoisan arjen ja antaa hyvät mahdollisuudet yhteisöllisyyden, yhdessä tekemisen ja kokemuksen hyödyntämiseen hoivan ja huolenpidon perustana (Perhehoitoliitto ry 2014). Perhehoito on hyvä vaihtoehto silloin, kun ikäihmisen kotona selviytyminen ei ole mahdollista enää kotihoidon palvelujenkaan turvin. Taustalla tällaisessa tilanteessa voi olla ikäihmisen yksinäisyys, turvattomuus, päivittäisissä toiminnoissa oleellisesti lisääntynyt avuntarve tai muistisairaudet. (Ilmarinen & Silvennoinen 2014.) Perhehoito on hyvä välimuoto kotona asumiselle ja palvelutalossa tai laitoksessa asumiselle (Ilmarinen & Silvennoinen 2014). Perhehoitoa voidaan järjestää jatkuvana, jolloin ikäihminen saa tarvitsemansa hoivan ja huolenpidon mahdollisesti useiden vuosien ajan. Lyhytaikaista perhehoitoa puolestaan voidaan käyttää esimerkiksi omaishoidon sijaishoitona tai tukeen toipilasaikana ennen kotiutumista sairaalahoidon jälkeen. Perhehoito on yleisimmin ympärivuorokautista, mutta sitä voidaan tarjota myös osa-vuorokautisena, esimerkiksi päivisin. (Perhehoitoliitto ry 2014.)

Perhehoito tarjoaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia maaseudun hoivayrittäjille, sillä rauha, turvallisuus sekä mahdollisuus ulkoiluun ja pihatöihin ovat maaseudun tarjoamia lisäarvoja hoidossa. Maaseudun rakennukset ja luonnon resurssit sulautuvat osaksi päivittäisiä rutiineja, hyvää hoitoa sekä ikäihmisen hyvinvointia ja arvokasta vanhuutta. (Ilmarinen & Silvennoinen 2014.)

Lastensuojelun perhehoito on ollut sijaishuollon ensisijainen hoitomuoto 1.1.2012 alkaen. Perhehoitoa voidaan käyttää niin lastensuojelun avohuollon tukitoimena kuin sijaishuoltona huostaan otetuille lapsille ja nuorille. Lisäksi perhehoito voi olla osa nuoren jälkihuoltoa 21-vuotiaaksi saakka. Perhehoito voi olla sijaishuoltona toistaiseksi jatkuvaa tai määräaikaista. Perhehoitoa järjestetään toimeksiantosuhteisena sijaisperheissä, joiden vanhempia kutsutaan sijaisvanhemmiksi. (Perhehoitoliitto ry 2014.)

Vammaisten lasten, nuorten, aikuisten ja ikääntyneiden perhehoito tarkoittaa henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan kodissa. Perhehoitoa voidaan järjestää lyhytkestoisena tai jatkuvana jopa vuosia tai vuosikymmeniä. Lyhytaikaista perhehoitoa voidaan käyttää eripituisiin tilapäishoidon tarpeisiin. (Perhehoitoliitto ry 2014.)

Myös psyykkisesti sairastuneen henkilön asuminen ja tuki voidaan järjestää perhehoitona perhehoitajan kodissa. Perhehoito voi olla jatkuvaa vuosia ja vuosikymmeniä kestävä. Lyhytaikaista perhehoitoa voidaan käyttää tilanteissa, joissa tarvitaan tilapäistä hoitoa ja huolenpitoa. Perhehoito soveltuu varsinkin henkilöille, jotka tarvitsevat vahvaa tukea tai emotionaalista turvaa psyykkisestä sairaudesta johtuen. Tavoitteena mielenterveyskuntoutujien perhehoidossa on kuntoutumisen tukeminen, toimintakyvyn parantaminen ja säilyttäminen, vuorovaikutustaitojen opetteleminen sekä henkilön omassa lähiympäristössään ja yhteiskunnassa toimimisen valmiuksien lisääminen. Kuntoutujaa myös pyritään tukemaan omien voimavarojensa löytämisessä sekä ohjaamaan terveiden elämäntapojen, oikean ravitsemuksen ja liikunnan pariin. (Perhehoitoliitto ry 2014.)

5.5.3 Asumispalvelut

Asumispalvelut tarkoittavat palvelu- ja tukiasumista. Asumispalveluita on mahdollista saada henkilön, joka tarvitsee erityisestä syystä apua tai tukea asunnon tai asumisensa järjestämisessä. (Sosiaalihoitolaki 17.9.1982/710, 22-23 §.) Asumispalveluiden järjestämisestä vastaa kunta. Asumispalveluita järjestetään sosiaalihoitolain, vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain perusteella. Sosiaalihoillon tavoitteena on, että puutteelliset asumisolot eivät aiheuta laitospalveluiden tarvetta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011.)

Tuki- ja palveluasuminen on tarkoitettu niille, jotka tarvitsevat asumiseen enemmän tukea kuin tavalliseen asuntoon voidaan järjestää. Tuki- ja palveluasumista järjestetään ikäihmisille, vammaisille, kehitysvammaisille sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujille. Tehostettu palveluasuminen puolestaan on tarkoitettu paljon apua, hoivaa ja valvontaa tarvitseville. Aukkailla on tehostetun palveluasumisen yksiköissä oma huone tai asunto sekä lisäksi yhteisiä tiloja ja henkilökuntaa on paikalla ympäri vuorokauden. Tuki- ja

palveluasumista sekä tehostettua palveluasumista järjestävät kunnat, järjestöt ja yksityiset yrittäjät. Palveluista maksetaan asumispalvelun järjestäjän hinnaston mukaan. Vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen on maksutonta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011.)

5.5.4 Työkokeilu

Työkokeilun avulla voidaan selvittää vaihtoehtoja ammatinvalinnalle ja uralle tai tukea työmarkkinoille palaamista. Työkokeilu voidaan järjestää esimerkiksi, jos henkilöllä ei ole ammatillista koulutusta tai hän haluaa vaihtaa alaa tai ammattia. Näin voidaan selvittää kiinnostaako kyseinen ala tai ammatti. Kokeilun avulla voidaan myös ottaa selvää, sopisiko yrittäjäyys uravaihtoehdoksi. Mikäli henkilö on ollut pitkään poissa työmarkkinoilta esimerkiksi työttömyyden tai lastenhoidon vuoksi, on tavoitteena selvittää, minkälaista tukea hän tarvitsee, jotta pääsisi takaisin työhön. Työkokeilun järjestäjänä voi toimia yritys, yksityinen elinkeinonharjoittaja, yhteisö (esimerkiksi kunta tai yhdistys), säätiö, työpaja, valtion virasto tai laitos. Työkokeilu tulee järjestää aidossa työympäristössä, eikä yksityishenkilö voi toimia työkokeilun järjestäjänä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014.)

Työkokeilun kesto riippuu asiakkaan tilanteesta ja kokeilun tavoitteista. Työkokeilu voi kestää enintään 12 kuukautta, ja samalla työnantajalla se voi kestää enimmillään kuusi kuukautta. Työkokeilun päivittäinen ja viikoittainen työaika voi myös vaihdella henkilön tilanteen mukaan. Yhdestä kolmeen kuukauteen kestävä sopimus on yleensä riittävä. Työkokeilua on mahdollista järjestää enintään viitenä päivänä viikossa ja neljästä kahdeksaan tuntia päivässä. Työkokeilusta tehdään kirjallinen sopimus työkokeiluun osallistuvan, TE-toimiston ja työkokeilun järjestäjän kesken. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014.)

5.5.5 Päivä- ja työtoiminta

Kuntouttava työtoiminta on kunnan järjestämää toimintaa, jolla pyritään parantamaan henkilön elämänhallintaa ja luomaan edellytyksiä työllistymiselle. Kuntouttavassa työtoiminnassa ei synny virkasuhdetta eikä työsuhdetta henkilön ja toiminnan järjestäjän

välille. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189, 2 §.) Kuntouttavaa työtoimintaa ei voi tuottaa yritys, mutta kunta voi järjestää sitä esimerkiksi rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön kanssa (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189, 6 §). Kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään aktivointisuunnitelman perusteella. Aktivointisuunnitelma laaditaan yhteistyössä asiakkaan, työ- ja elinkeinotoimiston ja kunnan sosiaalihuollon viranomaisen kesken. Asiakkaan henkilökohtainen tilanne huomioiden kootaan aktivointisuunnitelmaan kirjattava palvelukokonaisuus. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012.)

Kuntien tulee järjestää kuntouttavaa työtoimintaa sellaisille pitkään työttömänä olleille henkilöille, jotka saavat työmarkkinatukea tai toimeentulotukea ja jotka eivät kykene työ- ja toimintakykynsä vuoksi osallistumaan TE-hallinnon ensisijaisiin palveluihin. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuva on oikeutettu joko työmarkkinatukeen ja siihen liittyvään ylläpitokorvaukseen tai toimeentulotukeen ja siihen liittyvään toimintarahaan sekä osallistumisesta aiheutuviin matkakustannuksiin. Kuntouttavaa työtoimintaa voidaan järjestää asiakkaan tarpeista riippuen osa- tai kokopäiväisesti 1-5 päivänä viikossa 3-24 kuukauden ajan. Toiminnan tulee olla tavoitteellista parantaen asiakkaan elämänhallintaa ja toimintakykyä, niin että asiakas voisi työllistyä, hakeutua koulutukseen tai osallistua TE-hallinnon työllistymistä edistäviin palveluihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012.)

Kunnan tulee järjestää vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa vaikeavammaiselle henkilölle, mikäli henkilö välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavallisesta elämästä. Myös kehitysvammalain nojalla voidaan järjestää päivätoimintaa. Kehitysvammaiselle henkilölle järjestetään kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain ja asetuksen perusteella osana erityishuoltoa työtoimintaa, jolla pyritään edistämään kehitysvammaisten henkilöiden sopeutumista yhteiskuntaan. Päivätoimintaa järjestetään sen lisäksi vaikeimmin vammaisille. Vammaispalvelulain mukaan päivätoiminnan tulee tukea itsenäisessä elämässä selviytymistä ja edistää sosiaalista vuorovaikutusta. Päivätoimintaan voi sisältyä esimerkiksi ruuanlaittoa, liikuntaa, keskustelua, retkeilyä, luovaa toimintaa ja sosiaalisten taitojen harjaannuttamista. Päivätoimintaan osallistuminen voi joskus auttaa vaikeavammaisen henkilön siirtymistä työtoimintaan ja mahdollisesti työelämään. (Konttinen 2011.)

Ikäihmisten kuntouttava päivätoiminta on kotona pärjäämistä ja kotihoitoa tukevaa suunnitelmallista päivätoimintaa. Kuntouttava päivätoiminta ei suoranaisesti ole lakiin perustuvaa toimintaa, mutta monet kunnat järjestävät sitä. Päivätoiminnan tavoitteita voivat olla fyysinen, psyykkinen tai sosiaalinen kuntoutus tai virkistys. Päivätoiminnalle ei ole olemassa valtakunnallisia laatukriteerejä. Omaishoitajien antaman palautteen perusteella päivätoiminta tukee hyvin arjessa selviytymistä perheissä. (Verkkokonsultit/Vanhustyön konsulttiryhmä 2011.)

6 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Tässä pääluvussa kerromme opinnäytetyöprosessimme etenemisestä kronologisessa järjestyksessä. Koska opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö, keskityimme huolelliseen tarvekartoitukseen, joka edisti opinnäytetyömme tuotteena syntyvän oppaan tekemistä. Toteutimme tarvetarkoituksen tekemällä kyselyn, joten käytämme tästä selvityksestä opinnäytetyössämme käsitettä kysely. Koimme huolellisen tarvekartoituksen hyödyllisenä, koska opinnäytetyömme tuotteena syntyvä opas tukee yrittäjyyttä. Tarvekartoituksen tulosten ja niiden pohjalta tekemiemme johtopäätösten tiiviistä esille tuomisesta siirrymme seuraavaksi kuvaamaan oppaan tekemisen eri vaiheita.

6.1 Aiheen valinta

Opinnäytetyöprosessimme alkoi lokakuussa 2012, kun Anni Tarkiainen Green Care -yrittäjyyden edistäminen Keski-Pohjanmaalla ja Oulun Eteläisessä –hankkeesta oli kertomassa Green Care –toiminnasta Centria ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikössä. Olemme kaikki maaseudulta lähtöisin ja erittäin kiinnostuneita luontolähtöisten menetelmien hyödyntämisestä sosiaalialan työssä. Sen vuoksi saimme tuolloin idean alkaa tehdä opinnäytetyötä Green Care –aiheesta. Tammikuussa 2013 otimme sähköpostitse yhteyttä Anni Tarkiaiseen ja kysyimme, olisiko hänellä tarjota meille opinnäytetyön aihetta hankkeen tiimoilta. Saimme pari ehdotusta, joista valitsimme maaliskuussa aikataulumme ja opinnäytetyön tekijöiden määrän perusteella Green Care –palveluiden tuottajan opas –työnimellä kulkeneen aiheen. Olimme ennen päätöksentekoa myös esitelleet aiheen opinto-ohjaajallemme Marja Savolaiselle.

6.2 Prosessin aloitus

Toukokuussa 2013 meillä oli ensimmäinen palaveri toimeksiantajamme kanssa Keski-Pohjanmaan maaseutuopiston Kannuksen yksikössä. Keskustelimme muun muassa opinnäytetyön toteutuksesta ja aikataulusta, ja saimme materiaalia, johon voisimme tutustua. Syksyllä 2013 annoimme opinnäytetyömme aiheen sosiaalialan

koulutusohjelmatiimin hyväksyttäväksi. Saimme hyväksynnän aiheellemme, ja opinnäytetyömme ohjaajaksi ryhtyi Helinä Nurmenniemi. Aloimme seuraavaksi tehdä tutkimus-/toimintasuunnitelmaa, jonka esittelimme opinnäytetyöseminaarissa marraskuussa. Samalla pidimme myös palaverin Anni Tarkiaisen kanssa. Palaverissa saimme ohjeita opinnäytetyöhöemme kuuluvan, oppaan tekemistä tukevan kyselyn työstämiseen, ja aloimme niiden pohjalta tehdä kyselylomaketta. Lisäksi aloimme hahmotella opinnäytetyön ja oppaan alustavia sisällysluetteloita. Alun perin olimme ajatelleet käsitellä opinnäytetyössämme Green Care –aihetta vain luontohoivan näkökulmasta, mutta työelämäohjaajan kanssa neuvoteltuamme päätimme rajata aiheen uudestaan koskemaan sekä luontohoivaa että luontovoimaa.

Tammikuussa 2014 Anni Tarkiainen jäi pois tehtävistään, ja opinnäytetyömme työelämäohjaajaksi vaihtui Anu Pajala. Häneltä saimme helmikuussa linkit VoiMaa!-hankkeen vastailmestyneisiin raportteihin, jotka ovat toimineet opinnäytetyömme ja oppaamme tärkeimpinä lähdeteoksina. Päätimme muutenkin rajata opinnäytetyömme ja oppaan lähdeteokset suomenkielisiin, pääasiassa suomalaista Green Care -toimintaa käsitteleviin teoksiin, koska toimeksiantajamme toive oli lähestyä Green Care -aihetta nimenomaan suomalaisesta näkökulmasta. Lisäksi opinnäytetyömme tuloksena syntyvä opas on suunnattu suomalaisille Green Care -palvelun tuottajille. Koska suomalaista Green Care -toimintaa käsittelevää kirjallisuutta ei juuri ollut saatavilla aiheen tuoreuden vuoksi, suurin osa käytetyistä lähteistä on sähköisessä muodossa. Opinnäytetyöraportin kirjoittamisen aloitimme helmikuussa.

6.3 Kyselyn toteutus

Toteutimme osana opinnäytetyötämme kyselyn Green Care -palveluiden ostajille. Kyselyn tavoitteena oli kartoittaa Green Care -palveluiden ostajien eli kuntien ja kuntayhtymien, Kelan ja työvoimapalveluiden henkilöstön tietoisuutta ja kiinnostusta aihetta kohtaan sekä millaisille Green Care –palveluille Keski-Pohjanmaalla ja Oulun Eteläisessä on tarvetta. Kyselyn pohjalta pystyimme huomioimaan oppaassamme myös Green Care -palveluiden ostajien näkökulman ja nostamaan esiin erityisesti sellaisia Green Care -palveluiden muotoja, joille alueellamme on tarvetta.

Valitsimme tutkimusmenetelmäksemme määrällisen tutkimusmenetelmän, koska halusimme saada tutkimusaineistoksi numeraalisesti mitattavaa ja taulukoitavaa tietoa (Vilkka 2009, 49-50). Käytimme aineiston keräämiseen kyselylomaketta, joka on tyypillisin määrällisen tutkimusmenetelmän aineiston keräämisen tapa (Vilkka 2009, 73). Valitsimme kyselylomakkeen, koska kyselymme otanta oli suuri ja halusimme säilyttää kyselymme vastaajien anonymiteetin (Vilkka 2009, 74). Kysely toteutettiin Webropol-kyselynä.

Otimme kysymyksiä suunnitellessamme huomioon Anni Tarkiaisen esille tuomat asiat ja myös hieman selvää aiheeseen liittyvästä teoriasta ja Suomessa toimivista Green Care – palveluista. Lähetimme kysymykset vielä Tarkiaiselle kommentoitavaksi ja tarkistettavaksi sähköpostitse, ja muokkasimme ne lopulliseen muotoonsa hänen ehdotustensa pohjalta. Helmikuussa saimme tekemämme sähköisen kyselyn valmiiksi Webropol-ohjelmalla. Lähetimme kyselyn linkin seuraavalle työelämäohjaajallemme Anu Pajalalle, joka hyväksyi kyselymme.

Kyselymme koostui 12 kysymyksestä, joista kaksi oli avoimia kysymyksiä ja loput monivalintakysymyksiä, joissa oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. Käytimme osassa kysymyksistä Likertin neliportaista asteikkoa. Kaikissa monivalintakysymyksissä oli mahdollista vastata kysymykseen myös ”muu, mikä?”, sillä emme voineet olla varmoja, että tuntisimme kaikki vastausvaihtoehdot (Vilkka 2009, 86-87). Avoimien kysymysten analysoinnissa käytimme myös määrällistä tutkimusmenetelmää, sillä jaottelimme niiden vastaukset ryhmiin (Vilkka 2009, 87). Kyselymme alussa oli lyhyt johdanto Green Care – aiheeseen, jotta kaikki kyselyyn vastaavista ymmärtäisivät, mistä on kyse ja osaisivat näin vastauksissaan tuoda esiin tarpeen Green Care –toiminnalle.

Maaliskuussa lähetimme kyselyn linkin ja lyhyen saatekirjeen sähköpostilla yhteensä lähes 200:lle kuntien, kuntayhtymien ja TE-keskuksen työntekijälle lähialueella. Tarkoituksenamme oli lähettää kysely myös Kelan työntekijöille alueella, mutta emme saaneet heidän sähköpostiosoitteitaan riittävän nopeasti mistään. Kyselyn vastaamisaika päättyi huhtikuussa. Vastauksia kyselyyn oli mielestämme saatu riittävästi, joten emme kokeneet tarpeelliseksi pidentää vastausaikaa tai lähettää kyselystä muistutusta vastaanottajille. Toukokuussa aloitimme tulosten analysoinnin, jossa käytimme apuna

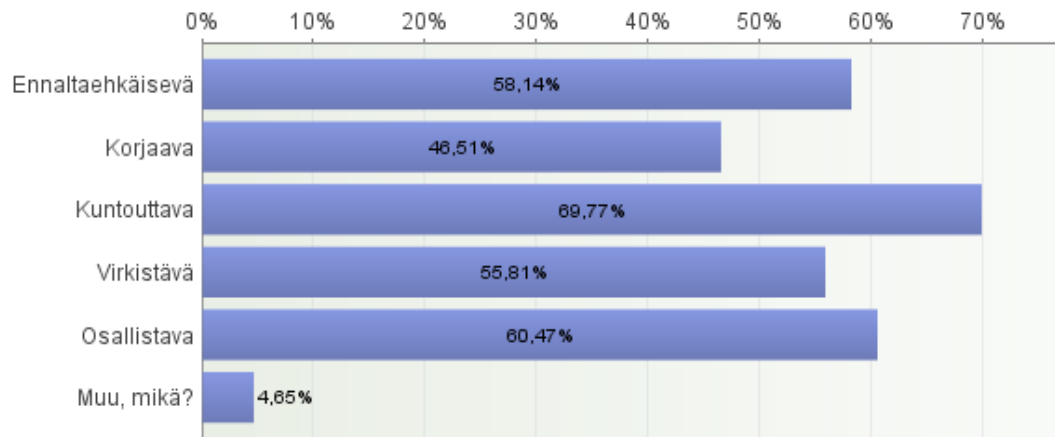
erilaisia Webropolin avulla saatuja kaavioita ja taulukoita. Kesäkuussa saimme kyselyn tulokset ja niistä tehdyt johtopäätökset kirjoitettua.

6.4 Kyselyn tulokset

Vastausaikaa kyselyyn oli 16.3.-3.4.2014. Sinä aikana kyselyymme kävi vastaamassa yhteensä 43 henkilöä. Kysymyksessä yksi kysyimme, minkälaisessa organisaatiossa vastaaja työskentelee. Vastaajista 42 oli kuntien tai kuntayhtymien edustajia ja yksi työvoimapalveluiden edustaja.

Kysymykseen kaksi olivat vastanneet kaikki vastaajat. Siinä kysyimme, mitkä ovat vastaajan pääasialliset asiakasryhmät. Vastaajista noin kolmasosa kertoi työskentelevänsä vanhusten parissa ja sama määrä kehitysvammaisten kanssa. Lähes yhtä moni myös vastasi työskentelevänsä perheiden parissa. Reilu neljännes vastaajista ilmoitti asiakasryhmäkseen lapset. Vähän yli 20 prosenttia puolestaan kertoi työskentelevänsä työikäisten/työllistämistoimenpiteiden asiakkaiden kanssa. Noin 16 prosenttia vastaajista ilmoitti asiakasryhmäkseen mielenterveyskuntoutujat ja sama määrä koski myös nuoria. Runsas kymmenes kertoi työskentelevänsä päihdekuntoutujien parissa ja vähän alle kymmenen prosenttia taas liikuntavammaisten asiakkaiden kanssa. Yksi vastaajista ilmoitti työskentelevänsä kaikkien edellä mainittujen asiakasryhmien kanssa ja yksi puolestaan AVH-kuntoutujien, CRPS- kipuoireyhtymäasiakkaiden ja reuma-asiakkaiden parissa.

Kolmannessa kysymyksessä kysyimme, mitkä Green Care -toiminnan tavoitteet vastaaja näki merkityksellisinä asiakasryhmiensä kannalta (KUVIO 1). Myös tähän kysymykseen olivat vastanneet kaikki vastaajat. Lähes 70 prosenttia vastaajista ilmoitti kuntouttavuuden olevan merkityksellinen tavoite. Reilut 60 prosenttia valitsi osallistavuuden. Vajaa 60 prosenttia kertoi ennaltaehkäisevyyden olevan merkittävä tavoite ja lähes sama määrä vastaajista valitsi virkistävyyden. Lähes puolet vastasi korjaavuuden olevan merkityksellinen tavoite asiakasryhmiensä kannalta. Yksi vastaajista ilmoitti olennaiseksi tavoitteeksi asiakkaiden työllistymisen.

KUVIO 1. Mitkä seuraavista tavoitteista näet merkityksellisinä asiakasryhmiesi kannalta?

Neljännän kysymyksen väittämästä ”Green Care -toiminta on entuudestaan tuttua minulle” täysin samaa mieltä vastaajista oli vajaa kymmenes ja jokseenkin samaa mieltä noin 40 prosenttia. Jokseenkin eri mieltä vastaajista oli noin neljännes ja täysin eri mieltä sama määrä. Tähän kysymykseen olivat niin ikään vastanneet kaikki vastaajat.

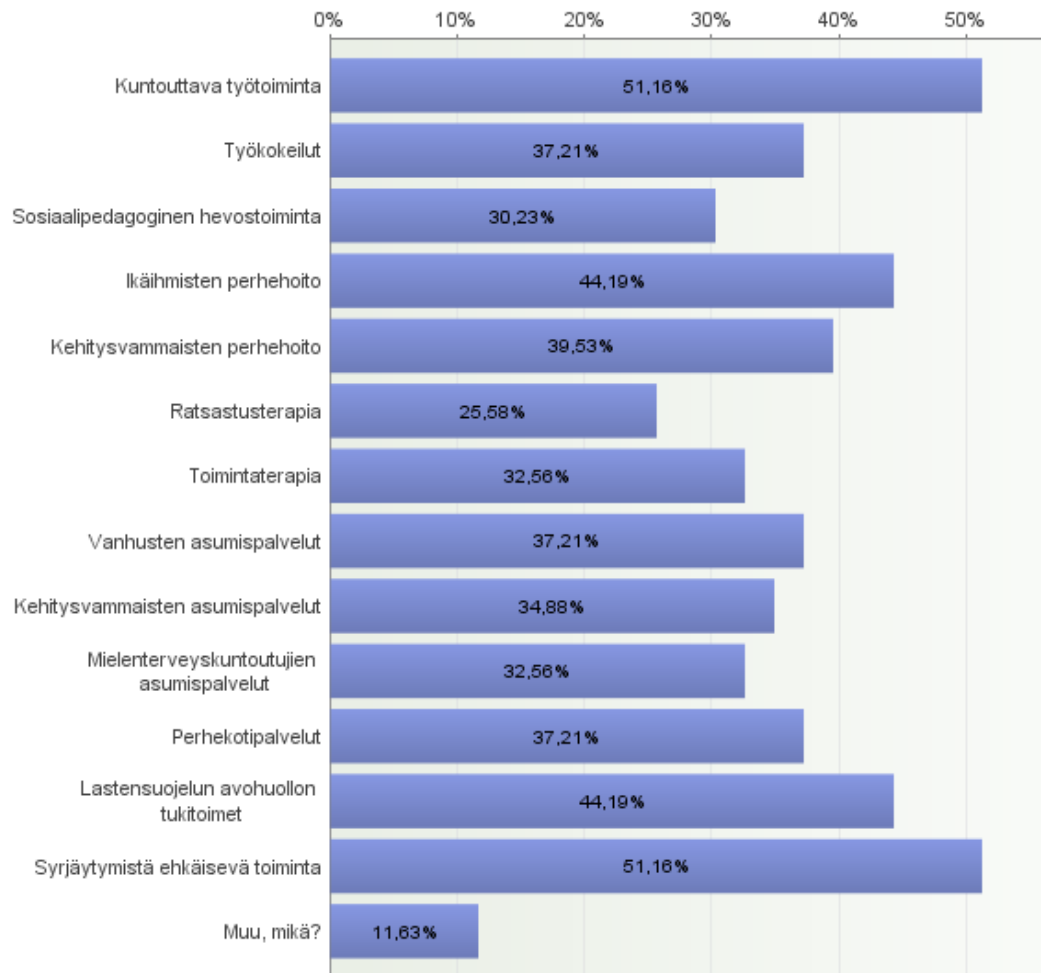
Viidennessä kysymyksessä kysyimme, mitä Green Care –palveluita vastaajan alueella on saatavilla. Selkeytimme kysymystä kertomalla, mitä tässä yhteydessä tarkoitamme Green Care –palveluilla, esimerkiksi toimintaterapialla tarkoitimme Green Care –palveluun pohjautuvaa toimintaterapiaa.

Green Care –palveluilla tarkoitamme tässä kyselyssä niitä palveluita, joissa toimitaan luonto- tai maaseutuympäristöissä erilaisten asiakasryhmien tavoitteiden saavuttamiseksi. Green Care –palveluja voidaan siten tarjota esimerkiksi maa-, metsä- ja puutarhatiloilla, hevosalleilla ja muiden eläintenhoitotöiden yhteydessä. Green Care voi sisältyä joko itse toimintaan (esim. perhehoito maatilalla) tai se voidaan tuottaa yhteistyössä muiden toimijoiden, kuten yrittäjien, kanssa (esim. sosiaalipedagoginen hevostoiminta osana kuntoutusta).

Kysymykseen oli vastannut 31 henkilöä. Hieman yli puolet vastaajista ilmoitti alueellaan olevan saatavilla ratsastusterapiaa. Vajaa kolmannes kertoi, että alueella on saatavilla lastensuojelun avohuollon tukitoimia, sosiaalipedagogista hevostoimintaa ja/tai toimintaterapiaa. Noin neljännes puolestaan vastasi alueella järjestettävän kuntouttavaa työtoimintaa, työkokeiluja, mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja, perhekotipalveluja ja/tai syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa. Noin 20 prosenttia vastaajista kertoi alueellaan olevan saatavilla ikäihmisten asumispalveluja ja/tai perhehoitoa ja/tai kehitysvammaisten

asumispalveluja. Neljä vastaajista ilmoitti alueellaan järjestettävän kehitysvammaisten perhehoitoa. Viisi vastaajaa joko kertoi, että alueella ei ole saatavilla Green Care – palveluita tai ei ollut tietoinen palveluiden saatavuudesta.

Kysymykseen kuusi oli vastannut jokainen vastaajista. Kysyimme, millaisille Green Care - palveluille alueella olisi kysyntää (KUVIO 2). Yli puolet vastaajista valitsi kuntouttavan työtoiminnan ja sama määrä valitsi syrjäytymistä ehkäisevän toiminnan. Noin 44 prosenttia vastaajista kertoi alueellaan olevan kysyntää ikäihmisten perhehoidolle ja/tai lastensuojelun avohuollon tukitoimille. Vajaa 40 prosenttia ilmoitti alueellaan olevan kysyntää työkokeiluille, kehitysvammaisten perhehoidolle, vanhusten asumispalveluille ja/tai perhekotipalveluille. Reilut 30 prosenttia vastasi kysyntää olevan sosiaalipedagogiselle hevostoiminnalle, toimintaterapialle, kehitysvammaisten asumispalveluille ja/tai mielenterveyskuntoutujien asumispalveluille. Noin neljännes vastasi tarvetta olevan ratsastusterapialle. Viisi vastaajista kertoi kysyntää olevan jollekin muulle Green Care –palvelulle. Tässä kohdassa mainittiin muun muassa erilaiset life balance –ryhmät, virkistäytyminen, ystävätoiminta, kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien päivätoiminta sekä kehitysvammaisten työtoiminta.

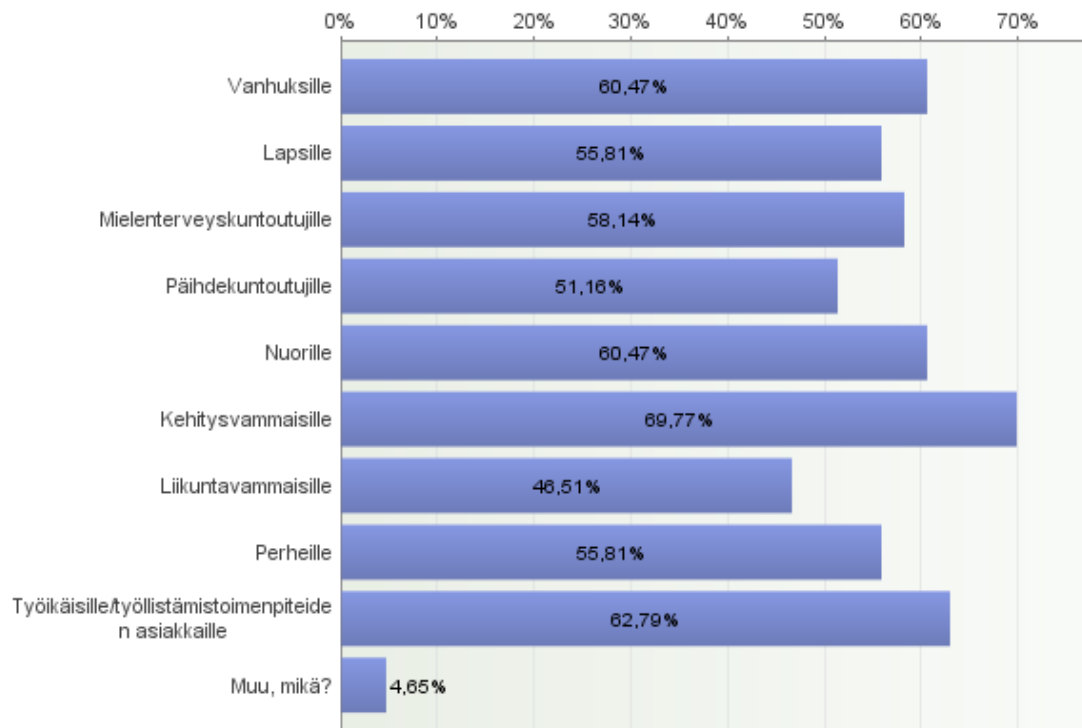
KUVIO 2. Millaisille Green Care -palveluille alueellasi olisi mielestäsi kysyntää?

Kysymyksessä seitsemän esitimme väitteen: ”Näen Green Care -palvelut merkityksellisinä erilaisten asiakkaiden hyvinvoinnin tukemisessa”. Kysymykseen olivat vastanneet kaikki vastaajat. Reilut 40 prosenttia vastasi olevansa täysin samaa mieltä. Yli puolet vastaajista valitsi vaihtoehdon jokseenkin samaa mieltä. Kaksi vastaajista ilmoitti olevansa jokseenkin eri mieltä, mutta kukaan ei ollut täysin eri mieltä.

Kysymyksessä kahdeksan oli väittämä: ”Olen valmis suosittelemaan asiakkaalleni Green Care -palveluita”. Kysymykseen oli tullut 42 vastausta. Täysin samaa mieltä ilmoitti olevansa vajaa puolet vastaajista. Tasan puolet vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä. Yksi vastaajista oli jokseenkin eri mieltä, eikä yksikään ollut täysin eri mieltä.

Kysymyksessä yhdeksän kysyimme, mille asiakasryhmille vastaajat voisivat suositella Green Care -palveluita (KUVIO 3). Kysymykseen olivat vastanneet kaikki vastaajat. Noin

70 prosenttia vastaajista suosittelisi Green Care –palveluita kehitysvammaisille. Noin 60 prosenttia vastaajista voisi suositella palveluita työikäisille/työllistämistoimenpiteiden asiakkaille, nuorille, vanhuksille ja/tai mielenterveyskuntoutujille. Hieman yli 50 prosenttia puolestaan suosittelisi palveluita perheille, lapsille ja/tai päihdekuntoutujille. Vajaa puolet voisi suositella palveluita liikuntavammaisille. Kaksi vastaajaa vastasi voivansa suositella Green Care –palveluita jollekin muulle asiakasryhmälle.

KUVIO 3. Mille asiakasryhmille voisit suositella Green Care -palveluita?

Kymmenentenä kysymyksenä esitimme väitteen: ”Mielestäni Green Care -toimintaa voitaisiin nykyistä enemmän hyödyntää varhaiskasvatuspalveluissa osana laadukasta varhaiskasvatusta. (Mikäli työskentelet lasten parissa)”. Kysymykseen vastasi 21 vastaajista. Vajaa 40 prosenttia ilmoitti olevansa täysin samaa mieltä. Noin 57 prosenttia vastaajista puolestaan kertoi olevansa jokseenkin samaa mieltä. Yksi vastaaja oli jokseenkin eri mieltä, ja kukaan ei ollut täysin eri mieltä.

11. kysymyksenä oli avoin kysymys: ”Millaista Green Care -toimintaan liittyvää tiedotusta organisaatiossasi tarvitaan?”. Kysymykseen vastasi 23 vastaajaa. Noin kolmannes kysymykseen vastanneista kaipasi yleistä tietoa Green Care –toiminnasta ja sen

vaikutusmahdollisuuksista. Paikallisista Green Care –yrityksistä sekä niiden tarjoamista palvelukokonaisuuksista ja hinnoista usea vastaajista kaipasi lisätietoa.

Minulla ei ole tietoa kyseisestä palvelusta eikä siitä miten paljon sitä alueellamme tuotetaan. Olen kyllä kiinnostunut oppimaan siitä lisää. Ja koen, että sitä tulisi joka tapauksessa lisätä mahdollisuuksien mukaan

oppaita alueellisista palveluista ja niiden kohderyhmistä sekä hinnoista. Olisi ihana jos vanhuksilla olisi mahdollista saada esim elämispäiviä maataloilla muistella lapsuusaikoja eläinten ja entisaikojen työmenetelmiin tutustuen tästä saataisiin aikaan keskustelua ja muistelutuokoita myös palvelukeskuksen arkeen.

Lisäksi toivottiin tietoa ja näyttöä Green Care –toiminnan vaikuttavuudesta, esimerkiksi kokemuskertomuksia ja tutustumismahdollisuuksia yritysten toimintaan avointen ovien muodossa. Aihetta käsittelevän tiedotuksen toivottiin olevan jatkuvasti päivittyvää, ajankohtaista, selkeää ja mahdollisimman suuren lukijakunnan tavoittavaa esimerkiksi erilaisia ilmoituksia ja artikkeleita paikallislehdissä.

Jatkuvaa päivittyvää tietoa paikallislehdessä, se olisi lähtökohta asian tutuksi tulemiseen. Jos tiedotus on pelkästään "ylä" ihmisille, se ei saa tarttumapintaa eikä siihen kukaan joudu perehtymään. Ja itse yrittäjä se on joka laittaa yrityksessään alulle GC-toiminnan, ja toimivasta "paketista" maksajan on helpompi ostaa palvelut. Pitäisi olla tietoa mutta myös näyttöä.

Kysymyksessä 12 pyysimme vastaajia esittämään muita mahdollisia ajatuksia Green Care –toimintaa koskien. Kysymykseen tuli 22 vastausta. Vastauksissa nousi esiin positiivisuus Green Care –toimintaa kohtaan. Monet vastaajista kokivat toiminnan arvokkaana ja mielenkiintoisena.

Suhtaudun erittäin myönteisesti Green Care-toimintaan ja toivon, että sen merkitys palveluissa kasvaa

Kannatan perusajatusta ajatusta täydellisesti. Green caressa kyse myös yksinkertaisista ajatuksista ja siitä, yksinkertaisin menetelmin saadaan paljon aikaan. Myös fyysisesti heikkokuntoisilla asiakkailla mielenterveys suuri huollettava osa-alue. Luonnon voimin tätäkin saadaan eheytettyä.

Vastauksissa tuotiin esiin myös sitä, että Green Care –aiheesta on vasta vähän tietoa, ja sitä tarvittaisiin lisää, jotta toiminta tulisi tunnetuksi ja sitä alettaisiin hyödyntää enemmän eri asiakasryhmien parissa.

Olisi hyvä, jos KELA ryhtyisi tukemaan em. toimintaa yhtenä terapia muotona varhaiskasvatuksessa

Hyväkuntoisille kehitysvammaisille miehille ehdoton vaihtoehto
työtoiminnalle toimintakeskusten tilalle
ja mikä ettei myös naisille tottakai !

6.5 Johtopäätökset kyselyn tuloksista

Lähetimme kyselyn lähes 200 henkilölle, joista 43 vastasi siihen. Vastausprosentti jäi melko pieneksi. Jo lähettämisvaiheessa huomasimme, että monet eivät saaneet kyselyä virheellisen sähköpostiosoitteen vuoksi. Tämän lisäksi vastausaikaa oli vain muutama viikko, joten kaikki vastaajat eivät välttämättä muilta työkiireiltään ehtineet vastaamaan. Myös kiinnostuksen puute aihetta kohtaan voi mahdollisesti vaikuttaa siihen, että jotkut eivät vastanneet kyselyymme. Olemme kuitenkin tyytyväisiä, että saimme näinkin paljon vastauksia ja vastaajat olivat selvästi paneutuneet kyselyyn vastaamiseen. Tämä näkyi muun muassa siinä, että useimmat vastaajat olivat vastanneet kaikkiin kysymyksiin ja myös avoimiin kysymyksiin oli tullut runsaasti monipuolisia ja perusteellisia kommentteja. Hyvin täytetyt kyselyt lisäsivät vastausten luotettavuutta. Lisäksi olemme tyytyväisiä, että saimme vastauksia monipuolisesti eri asiakasryhmien kanssa työskenteleviltä henkilöiltä.

Green Care –toiminnan tärkeimmiksi tavoitteeksi vastaajat selvästi näkivät kuntouttavuuden ja osallistavuuden. Kuntouttavuus on yksi nykypäivän tärkeimpiä työ- ja toimintakyvyn ylläpitäjiä pyrittäessä pidentämään työuria ja vähentämään laitoshoidon tarvetta esimerkiksi vanhusten ja kehitysvammaisten osalta. Oikea-aikaisella ja tehokkaalla kuntoutuksella on myös huomattava kansataloudellinen merkitys. Osallistavuus on puolestaan tärkeässä asemassa pohdittaessa ratkaisuja syrjäytymiskiirteen katkaisemiseen, mikä on yksi nykypäivän suurimpia sosiaalisia ongelmia hektisessä ja vaativassa yhteiskunnassa. Näiden tärkeiden tavoitteiden tukemisessa olisi kyselyn tulosten perusteella myös Green Care -toiminnalla selvästi sijaa. Ennaltaehkäisevä tai ongelmien kasvua hidastava toiminta on nykyään ideaalina tavoitteena ihmisten hyvinvoinnin tukemisessa. Raskaampien korjaavien palvelujen sijaan palveluntarjoajat suosisivat mieluummin kevyempiä ennaltaehkäiseviä palveluja. Näin ollen tukea tulisi olla saatavilla silloin, kun ongelmat ovat vielä pieniä. Green Care –toiminta erilaisine toteutusmuotoineen voisi olla hyvinkin tätä tavoitetta tukevaa, sillä siinä pyritään luonnon voimavarojen avulla tukemaan asiakkaan elämänlaatua ja omaehtoista selviytymistä arjessa.

Kyselyn tulosten perusteella Green Care –toimintaa ei vielä tunneta kovin hyvin alueellamme, sillä vain vajaa kymmenen prosenttia oli täysi samaa mieltä siitä, että Green Care –toiminta on hänelle tuttua ja noin puolelle vastaajista toiminta oli jokseenkin tai täysin tuntematonta. Toisaalta tähän voi vaikuttaa myös se, että Green Care on terminä vielä uusi ja vakiintumaton, vaikka itse sisällölliset toimintamenetelmät olisivatkin tuttuja. Green Care –toiminnan vähäistä tunnettavuutta selittää osaltaan myös se, että siitä on vielä aika vähän tutkittua tietoa ja siitä on vasta vähitellen alettu uutisoida mediassa.

Kysymykseen Green Care –palveluiden saatavuudesta alueella eivät olleet vastanneet läheskään kaikki vastaajat. Tämä kertoo luultavasti siitä, että alueellamme ei ole kovin paljon Green Care –palveluiden tuottajia, heidän toiminnastaan ei olla tietoisia tai heidän tuottamiaan palveluja ei osata mieltää osaksi Green Care –toimintaa. Selkeimmin palveluista nousivat esille ratsastusterapiapalvelut todennäköisesti siksi, että ne ovat jo vakiinnuttaneet asemansa kuntoutuspalvelujen joukossa. On kuitenkin huomattava, että myös monia muitakin Green Care –palveluita näyttäisi tulosten perusteella olevan ainakin jossain määrin saatavilla alueellamme, kuten esimerkiksi lastensuojelun avohuollon tukitoimia, sosiaalipedagogista hevostoimintaa, toimintaterapiaa ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja. Kyselyn tulokset eivät kuitenkaan tarkoita, että määrällisesti Green Care –toimintaa tarjoavia yrityksiä olisi kovinkaan paljon, vaan saman alueen työntekijät todennäköisesti tarkoittavat kyselyssä samoja yrityksiä.

Kysyttäessä, millaisille Green Care –palveluille olisi kysyntää nousivat erityisesti esiin aiemmassa kysymyksessä esiin tulleiden Green Care –toiminnan ihannetavoitteiden mukaiset kuntouttava työtoiminta ja syrjäytymistä ehkäisevä toiminta. Tällaisia palveluja ei kyselyn tulosten mukaan ollut kovin paljon saatavilla, joten näille koettaisiin olevan enemmän tarvetta kuin sellaisille palveluille, joita on jo riittävästi saatavilla, esimerkiksi ratsastusterapialle. Kuitenkin myös jo olemassa oleville palveluille koettiin olevan edelleen tarvetta. Vastauksissa nousivat melko tasaisesti esiin erilaiset Green Care –toiminnan muodot, joten monenlaisille palveluille olisi todennäköisesti markkinoilla kysyntää. Tulokset selvästi kannustavat Green Care –yrittäjyyteen erilaisilla toimialoilla.

Kyselyn tulosten pohjalta voimme päätellä, että Green Care –toimintaan ja –yrittäjyyteen suhtaudutaan suurimmalta osin positiivisesti. Suurin osa vastaajista koki Green Care –toiminnan merkityksellisenä ja olisi valmiita suosittelemaan sitä asiakkailleen. Myös

varhaiskasvatuksen kentällä Green Care –toimintaa voitaisiin kyselyn tulosten mukaan hyödyntää entistä enemmän.

Vastausten perusteella näyttäisi siltä, että Green Care –toiminnasta, erityisesti paikallisista yrityksistä, kaivataan enemmän tietoa ja tiedotusta. Tiedotuksen tulisi olla ajankohtaista ja selkeää perustietoa Green Care –toiminnasta sekä yrittäjien tarjoamista palveluista. Tiedotuksen olisi hyvä olla näkyvää ja Green Care –toiminnan yleistä tunnettavuutta lisäävää. Vastauksissa tuotiin esiin toimintaan liittyviä toiveita, ja niiden perusteella Green Care –toiminta vaikuttaa hyvältä palvelulta monenlaisille asiakasryhmille.

6.6 Oppaan tavoite

Opinnäytetyömme tuotteena syntyi Opas Green Care –palveluiden tuottajalle. Oppaan tavoitteena on antaa lukijalle selkeä kuva Green Care –toiminnasta ja –yrittäjyydestä Suomessa. Opas perehdyttää Green Care –toiminnan edellyttämiin laatu- ja koulutusvaatimuksiin sekä toimintaa koskeviin lakeihin ja säädöksiin. Tavoitteena on myös kuvata Green Care –toimintaan sopivia tiloja ja ympäristöjä ja esitellä erilaisia Green Care –palveluiden muotoja, joille toteuttamamme kyselyn perusteella on tarvetta alueellamme. Oppaaseen kokoamamme tiedon tulisi madaltaa kynnystä Green Care –yrittäjyyteen.

6.7 Oppaan suunnittelu

Kesän 2014 alussa aloitimme oppaan työstämisen, minkä tukena toimi toteuttamamme kysely Green Care –palveluiden ostajille. Kyselyn pohjalta pystyimme huomioimaan palveluiden ostajien näkökulman ja tuomaan esiin, millaisille Green Care –palveluille alueellamme olisi tarvetta. Kyselyn tulosten pohjalta nousi esiin, että Green Care on edelleen melko uusi käsite Suomessa ja lisäinformaatiota erilaisista palveluista ja yrittäjyydestä tarvitaan. Halusimme oppaan alkuun tuoda tiiviisti, mutta kattavasti perustietoa Green Care –toiminnasta Suomessa.

Opasta suunnitellessamme halusimme panostaa lukijälähtöisyyteen tekemällä oppaasta selkeän helppolukuisen. Oppaan sivumääräksi suunnittelimme noin 15 sivua. Näin ollen

oppaan jaksaisi hyvin lukea ja se sisältäisi kuitenkin riittävästi lukijan tarvitsemaa tietoa. Halusimme oppaassa tuoda esiin teoriaa ja lukijan kannalta tärkeää tietoa toimintaa koskevista vaatimuksista ja laeista mahdollisimman tiiviissä muodossa, jotta oppaasta ei tulisi liian raskaslukuinen. Päätimme tuoda kuitenkin esiin myös lisätiedonlähteitä syvällisempää perehtymistä varten. Lisäksi halusimme elävöittää opasta erilaisilla aihetta käsittelevillä kuvilla.

6.8 Oppaan toteutus

Olimme hahmotelleet oppaan otsikointeja jo opinnäytetyöprosessimme alkuvaiheessa yhdessä työelämäohjaajamme Anni Tarkiaisen kanssa. Kesän 2014 alussa jaoimme jokaiselle meistä omat kirjoitettavat osa-alueet niin oppaasta kuin opinnäytetyöraportista itsenäistä työskentelyä varten, ja sovimme kesän ajalle muutaman tapaamiskerran, jolloin kokosimme kirjoitettua tuotosta yhteen ja muokkasimme yhdessä tekstiä yhtenäisemmäksi.

Suuntaviivat oppaan rakentumiseen nousivat tekemämme kyselyn tuloksista ja niistä tehdyistä johtopäätöksistä. Hyödynsimme oppaan tekemisessä myös opinnäytetyöraporttiin kokoamaamme teoretietoa aiheesta. Koska oppaamme on suunnattu pääasiassa yrittäjille ja/tai yrittäjiksi aikoville, päätimme oppaan alkuun koota tiiviisti perustietoa yrityksen perustamisesta, Green Care -toimintaan vaikuttavista laeista ja säädöksistä, koulutuksesta, sekä tiloista ja ympäristöstä. Näiden kappaleiden myötä pääsimme paremmin tavoitteeseen antaa kokonaisvaltainen kuva Green Care -yrittäjyydestä. Koska oppaamme julkaistaan sähköisessä muodossa, hyödynsimme tekstin lomassa mahdollisuutta käyttää linkkejä toisille internet-sivustoille ja sähköisiin julkaisuihin.

Syys- ja lokakuussa 2014 lähetimme oppaan senhetkisiä versioita muutaman kerran uudelle työelämäohjaajallemme Tiina Paavolalle ja ohjaavalle opettajallemme Helinä Nurmenniemielle ja saimme heiltä muokausehdotuksia, joiden perusteella teimme muutoksia oppaaseen. Oppaan kirjoittamisen loppuvaiheessa kirjoitimme myös sopivan johdannon oppaaseen. Toimeksiantajan toive oli, että ottaisimme kuvat opasta varten itse, jotta kuvat olisivat tuoreita ja niissä näkyisi meidän näkökulmamme. Otimme jonkin verran kuvia nimenomaan opasta ajatellen ja loput kuvat valitsimme muista itse ottamistamme ja tuttaviemme ottamista kuvista. Marraskuun alussa tapasimme

mediatekniikan opiskelija Soile Lämsän, joka visualisoi oppaan. Lisäsimme oppaan tekstiversion opinnäytetyön liitteeksi. Linkki oppaamme visualisoituun versioon julkaistaan Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän Green Care –toimintaa käsittelevillä internet-sivuilla ja Facebook-sivuilla.

6.9 Opinnäytetyöprosessin eteneminen ja loppuvaihe

Kevään ja kesän 2014 aikana kirjoitimme opinnäytetyön teoriaosuuden. Syyskuussa pidimme väliraportoinnin ohjaavalle opettajalle. Opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessa syksyllä 2014 teimme oppaan ohella opinnäytetyöraportin viimeisiä osia. Kirjoitimme raporttiin johdannon ja tiivistelmän sekä lisäksi prosessikuvauksen ja pohdinnan loppuun. Muutimme myös raportin rakennetta vielä hieman sisällyttämällä kyselyyn liittyvät kappaleet opinnäytetyöprosessista kertovaan päälukuun, koska olimme liittäneet myös oppaan teon tähän päälukuun. Muokkasimme Webropol-kyselyn Word-muotoon ja lisäsimme sen opinnäytetyöraporttiin liitteeksi. Kävimme lokakuun lopulla opinnäytetyön ohjaajamme kanssa viimeisen ohjauspalaverin, josta saimme vielä viimeisiä korjausehdotuksia. Esittelimme opinnäytetyömme opinnäytetyöseminaarissa 11.11.

7 POHDINTA

7.1 Prosessin ja oman oppimisen arviointi

Valitsimme opinnäytetyömme aiheen jo melko aikaisessa vaiheessa opintoja. Kysyessämme mahdollisuutta tehdä opinnäytetyö toimeksiantajallemme meidät otettiin hyvin vastaan. Yhteistyömme alkoi sujuvasti, ja kommunikointi toimi molemminpuolisesti. Saimme jo alussa huomata, että Green Care on aiheena erittäin mielenkiintoinen, mutta haastava ja uusi aihe, josta on olemassa vain vähän suomenkielistä tietoa. Lisäksi havaitsimme, että aihe on melko tuntematon useimmille ihmisille, ja saimme monet kerrat selittää opinnäytetyömme aihetta perusteellisesti. Myös koulumme puolesta aiheeseen suhtauduttiin alusta alkaen mielenkiinnolla.

Opinnäytetyöprosessimme käynnistyi hyvissä ajoin. Saimme toimeksiantajaltamme selkeät ohjeet opinnäytetyön aloittamiseen ja sen tavoitteisiin. Aloitusseminaarissa saimme suurelta osin positiivista palautetta toimintasuunnitelmastamme sekä myös kehittämisehdotuksia opinnäytetyötämme varten. Huomasimme muun muassa, että asettamamme tavoitteet olivat liian korkealentoisia ja abstrakteja, joten jouduimme konkretisoimaan niitä paljon. Syksy 2013 kului lähinnä opinnäytetyön ja oppaan suunnitteluun sekä kyselylomakkeen tekemiseen. Saimme toimeksiantajaltamme runsaasti tukea ja neuvoja kyselylomakkeen teossa. Myös opinnäytetyömme ohjaava opettaja oli erittäin kiinnostunut aiheestamme ja seurasi aktiivisesti työskentelyämme.

Haastetta opinnäytetyöprosessiimme toi osaltaan työelämäohjaajamme vaihtuminen ensin tammikuussa 2014 ja toisen kerran kesällä 2014. Tämä aiheutti myös kommunikointiongelmia molemminpuolisesti, sillä meidän piti esitellä itsemme ja selvittää opinnäytetyömme aihe ja prosessin vaihe pariin kertaan uudelle ihmiselle. Työelämäohjaajan puolesta taas saattoi olla hankalaa tutustua keskeneräiseen työhön ja alkaa ohjata sitä. Tietokatkoksista johtuen emme välillä tarkalleen tienneet, kuka sillä hetkellä on työelämäohjaajamme. Muuten yhteistyö työelämäohjaajiemme kanssa sujui hyvin.

Olimme tyytyväisiä tekemäämme kyselylomakkeeseen, vaikka itse kyselyn toteuttaminen viivästyi noin kuukaudella suunnitellusta. Kyselyn kautta saimme kuitenkin hyvän selvitysosuuden, jonka pohjalta oli helppo lähteä toteuttamaan opasta. Keväällä 2014 opinnäytetyöprosessimme pysähtyi kymmenen viikon harjoittelun vuoksi, jolloin emme saaneet juuri mitään tehtyä. Näin ollen jäimme asettamastamme aikataulusta jälkeen. Olimme suunnitelleet tekemämme opinnäytetyöraporttia ja erityisesti opasta kesän 2014 aikana paljon ja saavamme työn jo hiomista vaille valmiiksi. Etenimmekin prosessissa jonkin verran, mutta emme päässeet asettamaamme tavoitteeseen.

Syksylle 2014 jäi vielä runsaasti kirjoittamista ja tekstin hiomista, mitkä olimme suunnitelleet tekemämme kesän aikana. Alkusyksyn kahdeksan viikon harjoittelu keskeytti jälleen opinnäytetyönteon lähes täysin, mutta sen jälkeen aloimme tehdä opinnäytetyöraporttia ja opasta tiiviiseen tahtiin. Harjoittelut vaikeuttivat prosessimme etenemistä, mutta toisaalta pakottivat työn tarkempaan suunnitteluun ja aikatauluttamiseen. Haasteita aiheutti myös se, että me kaikki opinnäytetyöntekijät asumme ja suoritimme harjoittelut eri paikkakunnilla. Lisäksi meidän kolmen ja ohjaavan opettajan oli hieman haastavaa löytää yhteistä aikaa ohjauskeskusteluja varten. Ajoittainen ongelmamme opinnäytetyön rakentumisessa oli asioiden kertautuminen, mikä todennäköisesti johtui myös monesta eri kirjoittajasta.

Opinnäytetyössä käyttämiimme lähteisiin olemme pääasiassa tyytyväisiä. Tärkeimmät lähteemme ovat hyvin tuoreita julkaisuja ja käsittelevät Suomalaista Green Care –toimintaa, johon toimeksiantajamme nimenomaan toivoi meidän keskittyvän. Olisimme kuitenkin voineet käyttää lähteinä enemmän kirjallisuutta ja mahdollista tutkimustietoa aiheesta, sillä tämä olisi tehnyt työstä kattavamman ja lisännyt sen luotettavuutta. Olisimme myös kaivanneet lisätietoa joidenkin teoriaosuuteen valitsemiemme toimintamuotojen Green Care –sovellutuksista. Koska tietoa ei ollut saatavilla, jäivät jotkin kappaleet hieman irrallisiksi Green Care –aiheesta. Huomasimme opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessa, että meidän olisi kannattanut rakentaa raportin teoriaosuus ennen kyselyn toteuttamista, sillä näin olisimme saaneet kyselyyn loogisen rakenteen ja voineet raportissa peilata kyselyn tuloksia paremmin teoriapohjaan.

Opinnäytetyöprosessin aikana opimme paljon muun muassa ajankäytönhallinnasta ja omista työskentelytavoistamme sekä siitä, mikä on meille paras tapa työskennellä

ryhmässä. Kolmen erilaisen ihmisen työskentelytapoja oli välillä haasteellista sovittaa yhteen, mutta toisaalta juuri tämä opetti meille ryhmätyöskentelyä ja kompromissien tekoa. Näistä opinnäytetyöprosessin aikana saavutetuista ryhmätyöskentelytaidoista on varmasti hyötyä tulevassa työelämässämme. Opimme myös toimimaan joustavammin ja käyttämään työskentelyyn varaamamme ajan tehokkaammin. Lisäksi tiedonhankintataitoimme kehittyivät prosessin aikana erityisesti sen vuoksi, että Green Care –aiheesta oli vaikeaa löytää tietoa. Monia asioita opinnäytetyön teosta olemme oppineet niin sanotusti ”kantapään kautta” tekemällä virheitä ja huomaamalla ne vasta jälkeenpäin. Virheet ovat kuitenkin opettaneet meille paljon ja tulevaisuudessa osaamme varmasti huomioida nämä asiat, jos teemme vastaavanlaisia projekteja. Virheistä huolimatta olemme suhteellisen tyytyväisiä tekemäämme työhön.

Ennen opinnäytetyön aloittamista meillä ei ollut kovinkaan paljon tietoa Green Care –aiheesta, joten opinnäytetyötä tehdessämme pääsimme tutustumaan aiheeseen syvällisemmin. Opinnäytetyöprosessin myötä kiinnostuksemme Green Care –toimintaa kohtaan kasvoi entisestään ja toivomme, että toiminta laajenee tulevaisuudessa. Haluaisimmekin päästä hyödyntämään Green Care –menetelmiä tulevissa työtehtävissämme, mahdollisesti varhaiskasvatuksessa ja vanhustyössä. Jos meillä olisi ollut opinnäytetyöprosessin aikana enemmän aikaa, olisimme mielellämme vierailleet joissakin paikallisissa Green Care –yrityksissä. Näin olisimme saaneet työhöemme yrittäjän näkökulmaa ja muutenkin konkreettisemmän kuvan siitä, mitä Green Care –yrittäjäys on.

7.2 Oppaan arviointi

Koska opinnäytetyömme tuloksena syntyvä opas oli olennaisin osa opinnäytetyötämme, halusimme myös panostaa sen tekemiseen. Opas oli koko opinnäytetyöprosessin ajan päällimmäisenä mielessämme ja toimi punaisena lankana kaikessa, mitä teimme. Koemme, että tekemämme kysely auttoi meitä paljon oppaan suunnittelussa ja toteutuksessa. Myös kirjoittamamme teoriapohja helpotti oppaan rakenteen ja teorian jäsentelyssä ja kokoamisessa. Työelämäohjaajaltamme saimme runsaasti tukea erityisesti oppaan suunnitteluvaiheessa ja myöhemmin oppaantekoprosessissa kehittämis ehdotuksia. Yritimme etsiä teorialtetta oppaan tekemisestä jo oppaantekoprosessin alkuvaiheessa, mutta emme löytäneet soveltuvaa lähdemateriaalia aiheesta. Vasta opinnäytetyöprosessin

loppuvaiheilla löysimme joitakin teoksia, joita olisimme voineet käyttää oppaan tuotekehittelyprosessissa. Oppaan tekeminen tuotekehittelyn näkökulmasta olisi selkeyttänyt oppaantekoprosessia ja antanut sille selkeät vaiheet ja arviointikriteerit.

Oppaasta tuli pituudeltaan huomattavasti pidempi kuin alun perin olimme siitä suunnitelleet. Oppaan pituus ei mielestämme silti heikennä sen luettavuutta tai selkeyttä, vaan tekee siitä laajemman ja informatiivisemman kokonaisuuden. Se tieto, minkä olimme ajatelleet sisällyttää suunnittelemaamme 15 sivuun, ei mahtunut niin suppeaan sivumäärään. Jos olisimme pitäytyneet alkuperäisessä sivumäärässä, olisi oppaasta tullut enemmän esitteen kaltainen ja siinä olisi ollut mahdollista antaa vain yleiskatsaus Green Care –toiminnasta. Huomioimme lukijaystävällisyyden oppaassa muun muassa kirjoittamalla selkeää tekstiä ja käyttämällä luetteloita joissakin oppaan kohdissa. Oppaan ulkoasun visualisoinnissa tuli kiire opinnäytetyöprosessimme loppuvaiheessa. Osaksi tämän vuoksi opinnäytetyömme liitteenä on vain tekstiversio oppaasta. Visualisoitu versio olisi myös ollut haastavaa liittää opinnäytetyöraporttiin.

Mielestämme onnistuimme tuomaan oppaassa esiin Green Care –toiminnasta ja –yrittäjyydestä oleelliset asiat. Uskomme, että oppaasta voi olla apua madaltamaan kynnystä Green Care –yrittäjäksi ryhtymisessä ja se antaa aiheesta lisätietoa kokoamalla hajanaista informaatiota yhteen. Kokosimme oppaaseen monipuolisesti erilaista tietoa ja annoimme lähteitä lisätiedon hakua varten. Opas vastaa omalta osaltaan myös tämän raportin luvussa kaksi esittelemämme VoiMaa! –hankkeen tavoitteisiin antamalla yleiskuvan suomalaisista Green Care –palveluista kokonaisuutena sekä Green Care –toiminnan edistäminen Keski-Pohjanmaalla ja Oulun Eteläisessä –hankkeen sisältöön edistämällä Green Care –palveluiden tarjontaa. Kokonaisuudessaan koemme, että opas vastaa tavoitteitamme ja toimeksiantajan toiveita.

7.3 Omia mietteitämme Green Care –toiminnasta ja sen käyttömahdollisuuksista

Opinnäytetyömme tueksi tekemämme kysely Green Care –palveluita ostaville tahoille pohjautui ostajien näkökulmaan, mutta mahdollinen hyvä jatkotutkimusaihe olisi tutkia aihetta Green Care –yrittäjien näkökulmasta. Tämä auttaisi avartamaan näkökulmaa sekä tuomaan esiin yrittäjien tarpeita ja toiveita Green Care –toimintaan liittyen. Myös Green

Care –palveluiden asiakkaiden kokemuksia olisi mielenkiintoista tutkia, ja ne myös osaltaan tukisivat Green Care –toiminnan vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta. Kuten opinnäytetyömme teoreettisesta viitekehyksestäkin ilmenee, mahdollisuuksia Green Care –menetelmien hyödyntämiseen ja alalla kouluttautumiseen olisi monipuolisesti tarjolla. Kaiken kaikkiaan olemme saaneet sellaisen kuvan, että aihealueeseen suhtaudutaan hyvin positiivisesti ja sillä nähdään olevan tulevaisuutta Suomessa.

LÄHTEET

Airaksinen, T. & Vilkkä, H. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Green Care Finland ry. Eläin auttaa. Www-dokumentti. Saatavissa:
<http://www.gcfinland.fi/elain?parent=MitaOnGreenCarePaavalikko>. Luettu 22.7.2014.

Green Care Finland ry. Laatu. Www-dokumentti. Saatavissa:
<http://www.gcfinland.fi/laatu;jsessionid=04C404110DCBA3D77CC17043C8E5067A?parent=MitaOnGreenCarePaavalikko>. Luettu 25.4.2014.

Green Care Finland ry. Toimialat. Www-dokumentti. Saatavissa:
<http://www.gcfinland.fi/toimialat;jsessionid=04C404110DCBA3D77CC17043C8E5067A?parent=MitaOnGreenCarePaavalikko>. Luettu 19.6.2014.

Green Care Finland ry. Yrityksiä. Www-dokumentti. Saatavissa:
<http://www.gcfinland.fi/YrittajatPaavalikko>. Luettu 25.4.2014.

Ilmarinen, K., Kirveenummi, A., Soini, K. & Yli-Viikari, A. 2011. Green Care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. Yhteiskuntapolitiikka 76. 320-330. Pdf-tiedosto. Saatavissa:
https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/mita/Soini_Yhteiskuntapolitiikka.pdf. Luettu 7.11.2013.

Ilmarinen, K & Silvennoinen, A. Perhehoito - ikääntyneille asumisen vaihtoehto - työtä ja toimeentulosa maaseudulle - mahdollisuus kunnille järjestää ikääntyneiden asumispalveluita. Rural Policy Committee (YTR). Www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.maaseutupolitiikka.fi/verkotot/hyvinvointipalvelut/ikaihmissen_perhehoito. Luettu 19.6.2014.

Kainlauri, A. 2007. Ideasta hyvinvointialan yrittäjäksi. Helsinki: WSOYPro.

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä. Www-dokumentti. Saatavissa:
<http://www.kpedu.fi/Kpedu.aspx?id=3&p1=3&p2=3>. Luettu 21.10.2014

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä. Green Care –yrittäjyyden edistäminen Keski-Pohjanmaalla ja Oulun Eteläisessä. Www-dokumentti. Saatavissa:
[http://projekti.kpedu.fi/\(S\(1qfi2v55aje3pk55f2thv555\)\)/default.aspx?id=2569&pid=2569&pid1=2569&siteid=561](http://projekti.kpedu.fi/(S(1qfi2v55aje3pk55f2thv555))/default.aspx?id=2569&pid=2569&pid1=2569&siteid=561). Luettu 19.6.2014.

Konttinen, J.-P. 2011. Päivätoiminta. Terveys- ja hyvinvoinninlaitos. Sosiaaliportti. Vammaispalvelujen käsikirja. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/paivatoiminta/>. Luettu 10.7.2014.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189.

Liite 1. Alueellisia Green Care –hankkeita Suomessa syyskuussa 2013. 2014. Teoksessa E. Vehmasto (toim.) MTT-Kasvu 20 - Green Care –toimintatavan suuntaviivat Suomessa.

Jokioinen: MTT. 24-25. Pdf-tiedosto. Saatavissa:
<http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf>. Luettu 19.6.2014.

Lääperi, R., Mynttinen, R., Pajala, A., Puromäki, H., Soini, K., Sundell, S., Tarkiainen, A., Törn, A. & Vehmasto, E. 2014. Alkusanat. Teoksessa E. Vehmasto (toim.) MTT-Kasvu 20 - Green Care –toimintatavan suuntaviivat Suomessa. Jokioinen: MTT. 5-6. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf>. Luettu 19.6.2014.

Lääperi, R. & Puromäki, H. 2014. Kohti suomalaista Green Care –laadunhallintaa. Teoksessa E. Vehmasto (toim.) MTT-Kasvu 20 – Green Care –toimintatavan suuntaviivat Suomessa. Jokioinen: MTT. 49-94. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf>. Luettu 23.7.2014.
 MTT. 2014. E. Vehmasto (toim.) MTT-Kasvu 20 - Green Care –toimintatavan suuntaviivat Suomessa. Jokioinen: MTT. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf>. Luettu 22.7.2014.

MTT. 2014. K. Soini (toim.) MTT Kasvu 21 – Luonnosta hoivaa ja voimaa: Miten arvioida Green Care –toiminnan vaikuttavuutta. Jokioinen: MTT. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu21.pdf>. Luettu 22.7.2014.

MTT. 2014. Tiivistelmä. Teoksessa E. Vehmasto (toim.) MTT-Kasvu 20 - Green Care –toimintatavan suuntaviivat Suomessa. Jokioinen: MTT. 3. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf>. Luettu 19.6.2014.

Perhehoitoliitto ry. Hoivaa ja huolenpitoa perheessä. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito/ikaihmiset>. Luettu 19.6.2014.

Perhehoitoliitto ry. Hyvä ja turvallinen arki perheessä. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito/vammaiset_lapset_nuoret_ja_aikuiset. Luettu 26.6.2014.

Perhehoitoliitto ry. Lastensuojelun perhehoito. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito/lapset_nuoret. Luettu 19.6.2014.

Perhehoitoliitto ry. Mitä perhehoito on? Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito>. Luettu 19.10.2014.

Perhehoitoliitto ry. Tukea, huolenpitoa ja koti. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito/mielenterveyskuntoutujat>. Luettu 26.6.2014.
 Rural Policy Committee (YTR). Green Care. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.maaseutupolitiikka.fi/verkostot/hyvinvointipalvelut/green_care. Luettu 20.10.2014.

Soini, K. 2014. Green Care –toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin lähtökohdat. Teoksessa K. Soini (toim.) MTT Kasvu 21 – Luonnosta hoivaa ja voimaa: Miten arvioida Green Care –toiminnan vaikuttavuutta. Jokioinen: MTT. 12-49. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu21.pdf>. Luettu 27.9.2014.

Soini, K. & Vehmasto, E. 2014. Kohti suomalaista Green Care –toimintatapaa. Teoksessa E. Vehmasto (toim.) MTT Kasvu 20 – Green Care –toimintatavan suuntaviivat Suomessa.

Jokioinen: MTT. 8-28. Pdf-tiedosto. Saatavissa:
<http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf>. Luettu 27.9.2014.

Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Asumispalvelut ja asunnon muutostyöt. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/asumispalvelut. Luettu 19.6.2014.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Kuntouttava työtoiminta. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/kuntoutus/kuntouttava_tyotoiminta. Luettu 3.7.2014.

Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry. 2011. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.hevostoiminta.net/10>. Luettu 3.7.2014.

Suomen Fysioterapeutit ry. 2013. Mitä fysioterapia on?. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.suomenfysioterapeutit.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=64&Itemid=275. Luettu 23.7.2014.

Suomen Kennelliitto ry. Kaverikoirat tuovat iloa ja elämyksiä. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kennelliitto.fi/koirat/kaverikoirat-tuovat-iloa-ja-elamyksia>. Luettu 10.7.2014.

Suomen Psykologiliitto ry. Tietoa psykoterapiasta. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.psyli.fi/psykoterapeuttiluettelo/tietoa_psykoterapiasta. Luettu 23.7.2014.

Suomen Ratsastusterapeutit ry. 2013. Ratsastusterapia. Www-dokumentti. Saatavissa:
<http://www.suomenratsastusterapeutit.net/6>. Luettu 3.7.2014.

Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry. 2012. Toimintaterapia. Www-dokumentti. Saatavissa:
<http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapia.html>. Luettu 22.7.2014.

Tarkiainen, A. 2013. Green Care –hankkeeseen liittyvä opinnäytetyö. Sähköposti anni.tarkiainen@kpedu.fi 31.1.2013.

Tiivistelmä. 2014. Teoksessa E. Vehmasto (toim.) MTT-Kasvu 20 – Green Care – toimintatavan suuntaviivat Suomessa. Jokioinen: MTT. 3. Pdf-tiedosto. Saatavissa:
<http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf>. Luettu 19.6.2014.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2014. Työkokeilun käytännöt ja säännökset. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.te-palvelut.fi/te/fi/erikoissivut/kaytannot_ja_saannokset/index.html. Luettu 3.7.2014.

Vehmasto, E. 2013. Green Care tänään – ja huomenna?. MTT. Pdf-tiedosto. Saatavissa:
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/voimaa/Green%20Care%20-toiminnan%20esittely.%20Power%20Point..pdf>. Luettu 19.6.2014.

Verkkokonsultit/Vanhustyön konsulttiryhmä. 2011. Mihin lakiin perustuu kuntien järjestämä ikääntyneiden yli 65-v. kuntouttava päivätoiminta?. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Sosiaaliportti. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/konsultointi/vanhustyo/kysymys/kysymykset-ja-vastaukset-ikaihminen-palvelut/mihin-lakiin-perustuu-kuntien-jarjestama-ikaantyneiden-yli-65-v-kuntouttava-paivatoiminta#.U754R_1_ugR. Luettu 10.7.2014.

Vilkka, H. 2009. Tutki ja kehitä. 1.-3. painos. Helsinki: Tammi.

Kysely Green Care -palveluiden ostajille

Luonnon hoivaavien elementtien hyödyntäminen on noussut uudelleen pinnalle mm. sosiaali-, terveys- ja kasvatusalalla, esimerkiksi kuntouttava työtoiminta ja ikäihmisten perhehoito maatiloilla. Luonnon tavoitteellista käyttöä ihmisten hyvinvoinnin tukemisessa kutsutaan Green Care -toiminnaksi. Green Care -toiminta perustuu erilaisiin luontolähtöisiin menetelmiin, joita ovat esimerkiksi puutarhan hoito ja kuntouttava työtoiminta maatiloilla.

Olemme kolme sosionomiopiskelijaa Centria ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksiköstä. Teemme opinnäytetyötä, jossa tuotamme sähköisen oppaan Green Care -palveluiden tuottajille. Selvitämme tämän kyselyn avulla Green Care -palveluiden ostajien, mm. Kelan, kuntien ja työvoimapalvelujen, näkemyksiä aiheesta sekä millaisille Green Care -palveluille alueella olisi tarvetta ja kysyntää. Tuomme kyselyn vastauksia esiin opinnäytetyössämme ja hyödynnämme niitä oppaan teossa. Vastausten saaminen on tärkeää, jotta voimme huomioida myös palveluiden ostajien näkökulman työssämme.

Toimeksiantajamme on Green Care –yrittäjyyden edistäminen Keski-Pohjanmaalla ja Oulun Eteläisessä –hanke <http://projekti.kpedu.fi/greencare>.

1. Missä organisaatiossa työskentelet?

- ☐ Kunta/kuntayhtymä
- ☐ Kela
- ☐ Työvoimapalvelut
- ☐ Muu, mikä?

2. Mitkä ovat pääasialliset asiakasryhmäsi?

- ☐ Vanhukset
- ☐ Lapset
- ☐ Mielenterveyskuntoutujat
- ☐ Päihdekuntoutujat
- ☐ Nuoret
- ☐ Kehitysvammaiset
- ☐ Liikuntavammaiset
- ☐ Perheet
- ☐ Työikäiset/työllistämistoimenpiteiden asiakkaat
- ☐ Muu, mikä?

3. Mitkä seuraavista tavoitteista näet merkityksellisinä asiakasryhmiesi kannalta?

- ☐ Ennaltaehkäisevä
- ☐ Korjaava
- ☐ Kuntouttava
- ☐ Virkistävä
- ☐ Osallistava
- ☐ Muu, mikä?

4. Green Care -toiminta on entuudestaan tuttua minulle.

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä

5. Millaisia Green Care -palveluita alueellasi on saatavilla?

Green Care –palveluilla tarkoitamme tässä kyselyssä niitä palveluita, joissa toimitaan luonto- tai maaseutuympäristöissä erilaisten asiakasryhmien tavoitteiden saavuttamiseksi. Green Care –palveluja voidaan siten tarjota esimerkiksi maa-, metsä- ja puutarhatiloilla, hevosalleilla ja muiden eläintenhoitotöiden yhteydessä. Green Care voi sisältyä joko itse toimintaan (esim. perhehoito maatilalla) tai se voidaan tuottaa yhteistyössä muiden toimijoiden, kuten yrittäjien, kanssa (esim. sosiaalipedagoginen hevostoiminta osana kuntoutusta).

- ☐ Kuntouttava työtoiminta
- ☐ Työkokeilut
- ☐ Sosiaalipedagoginen hevostoiminta
- ☐ Ikäihmisten perhehoito
- ☐ Kehitysvammaisten perhehoito
- ☐ Ratsastusterapia
- ☐ Toimintaterapia
- ☐ Vanhusten asumispalvelut
- ☐ Kehitysvammaisten asumispalvelut
- ☐ Mielenterveyskuntoutujien asumispalvelut
- ☐ Perhekotipalvelut
- ☐ Lastensuojelun avohuollon tukitoimet
- ☐ Syrjäytymistä ehkäisevä toiminta
- ☐ Muu, mikä?

6. Millaisille Green Care -palveluille alueellasi olisi mielestäsi kysyntää?

- ☐ Kuntouttava työtoiminta
- ☐ Työkokeilut
- ☐ Sosiaalipedagoginen hevostoiminta
- ☐ Ikäihmisten perhehoito
- ☐ Kehitysvammaisten perhehoito
- ☐ Ratsastusterapia
- ☐ Toimintaterapia
- ☐ Vanhusten asumispalvelut
- ☐ Kehitysvammaisten asumispalvelut
- ☐ Mielenterveyskuntoutujien asumispalvelut
- ☐ Perhekotipalvelut
- ☐ Lastensuojelun avohuollon tukitoimet
- ☐ Syrjäytymistä ehkäisevä toiminta
- ☐ Muu, mikä?

7. Näen Green Care -palvelut merkityksellisinä erilaisten asiakkaiden hyvinvoinnin tukemisessa.

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä

8. Olen valmis suosittelemaan asiakkaalleni Green Care -palveluita.

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä

9. Mille asiakasryhmille voisit suositella Green Care -palveluita?

- ☐ Vanhuksille
- ☐ Lapsille
- ☐ Mielenterveyskuntoutujille
- ☐ Päihdekuntoutujille
- ☐ Nuorille
- ☐ Kehitysvammaisille
- ☐ Liikuntavammaisille
- ☐ Perheille
- ☐ Työikäisille/työllistämistoimenpiteiden asiakkaille
- ☐ Muu, mikä?

10. Mielestäni Green Care -toimintaa voitaisiin nykyistä enemmän hyödyntää varhaiskasvatuspalveluissa osana laadukasta varhaiskasvatusta. (Mikäli työskentelet lasten parissa)

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä

11. Millaista Green Care -toimintaan liittyvää tiedotusta organisaatiossasi tarvitaan?

12. Muita ajatuksia Green Care -toiminnasta.

Opas Green Care -palveluiden tuottajalle

1 JOHDANTO	1
2 GREEN CARE -TOIMINTA SUOMESSA	2
3 MITÄ GREEN CARE -PALVELUIDEN TUOTTAJALTA VAADITAAN?	4
3.1 Yrityksen perustaminen	4
3.2 Lait ja säädökset	5
3.3 Laatu	10
3.4 Koulutus	11
3.5 Tilat ja ympäristö	11
4 MINKÄLAISILLE GREEN CARE -PALVELUILLE ON KYSYNTÄÄ?	13
4.1 Kysely Green Care –palveluiden ostajille	13
4.2 Green Care –palvelut Suomessa	16
4.2.1 Eläinavusteiset toimintamuodot	16
4.2.1.1 Eläinavusteinen terapia	17
4.2.1.2 Eläinavusteinen toiminta	17
4.2.2 Puutarha-avusteiset toimintamuodot	19
4.2.3 Luontoavusteiset toimintamuodot	19
4.2.4 Maatila-avusteiset toimintamuodot	20
4.2.5 Muut Green Care –palvelut	20
LÄHTEET	26

1 JOHDANTO

Luonnon monimuotoisten elementtien hyödyntäminen on vähitellen noussut yhteiskunnassamme uudelleen pinnalle hyvinvointivaltion rakenteiden muuttumisen myötä. Luonnon tavoitteellista hyödyntämistä ihmisen hyvinvoinnin tukemisessa on alettu kutsua käsitteellä Green Care. Hyvinvointivaltion syntyminen loi aikoinaan laitospohjaisia terapiamalleja aikaisemmin käytettyjen luontoon nojaavien hoitojen tilalle, mutta nyt on kuitenkin alettu jälleen arvostaa luonnon ainutlaatuista hoivaavaa ja terapeutista merkitystä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. (Ilmarinen, Kirveensuu, Soini & Yli-Viikari 2011, 320.) Tämän vuoksi luonnon elementtejä voitaisiin sisällyttää enemmän myös nykypäivän hektiseen ja alati kehittyvään elämäntapaan ja työelämään. Monialaisella yhteistyöllä ja oikealla asenteella voi helposti saada esiin luonnon elvyttäviä vaikutuksia eri asiakasryhmien parissa, mutta myös riittävä lisäkoulutus toiminnanharjoittajalle voi olla paikallaan toimintamuodosta riippuen.

Tämän oppaan avulla pyritään edistämään luonnon hoivaavien elementtien hyödyntämistä erilaisten kuntoutusta tarvitsevien ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakasryhmien parissa. Opas tarjoaa Green Care –yrittäjyydestä kiinnostuneille selkeän ja tiiviin tietopaketin, josta löytyy tarvittavaa tietoa yritystoiminnan käynnistämiseksi. Oppaasta löytyy yleistä tietoa Green Care –toiminnan nykytilanteesta Suomessa ja erityisesti Keski-Pohjanmaalla sekä Oulun Eteläisessä, perustietoa yrittäjyydestä, johdatusta hyödyllisiin lakeihin ja eri toimintamuotojen esittelyä sekä tietoa siitä, mitä ne edellyttävät palveluiden tuottajilta. Oppaan tekemisessä on hyödynnetty kyselyä Green Care –palveluiden ostajille (esimerkiksi kunnille ja kuntayhtymille), jonka avulla oppaassa on voitu huomioida heidänkin näkemyksensä ja toiveensa sekä paikalliset Green Care –palvelutarpeet. Opas on tehty sosiaalialan opiskelijoiden toimesta, joten esimerkiksi kappaleessa 3.2 Lait ja säädökset, painottuvat sosiaali- ja terveysalan palveluita koskevat lait. Tästä huolimatta oppaasta löytyy hyödyllistä tietoa muidenkin alojen Green Care –palveluiden tuottajille.

2 GREEN CARE –TOIMINTA SUOMESSA

Green Care (GC) on käsite, joka kattaa useita erilaisia tapoja toteuttaa luontolähtöistä hyvinvointitoimintaa. Green Care –toiminnassa luontoa käytetään tavoitteellisesti ihmisten hyvinvoinnin ylläpitämiseksi ja edistämiseksi. Green Care –toiminnan perusta ovat erilaisissa ympäristöissä, esimerkiksi metsässä puutarhassa tai maatilalla, mutta myös kaupungeissa tai sisätiloissa, käytettävät luontolähtöiset menetelmät. Hyvinvointivaikutukset muodostuvat Green Care –toiminnassa luonnon elvyttävyyden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisyyden kautta. Green Care –toiminnan perusedellytyksiä ovat tavoitteellisuus, ammatillisuus ja vastuullisuus. (VoiMaa!.)

Suomalaisen Green Care –toimintatavan peruselementit ovat luonto, toiminta ja yhteisö. Luonto itsessään tai siellä tapahtuva toiminta auttaa vahvistamaan ja nopeuttamaan hyvinvointia tukemaan asetettuja tavoitteita. Luonto ja eläimet tarjoavat monipuoliset ja virikkeelliset puitteet tekemiseen, elämysten kokemiseen ja uusien asioiden opetteluun. Luonnossa tapahtuva tekeminen sekä aktivoi että tuottaa mielihyvän tunteita. Luonnossa toimiminen voi myös olla passiivisempaa, kuten havainnointia ja rauhoittumista, asiakkaan tarpeiden mukaan. Green Care –toiminnassa tärkeä rooli on siinä muodostuvalla yhteisöllä. Tunteus osallisuudesta voi syntyä vuorovaikutuksessa niin ihmisten, eläinten kuin luontoympäristönkin kanssa. (Soini & Vehmasto 2014, 13.)

Suomalaisen Green Care –toimintatavan perusedellytykset ovat tavoitteellisuus, ammatillisuus ja vastuullisuus. Toiminnassa asetetut henkilö-/ryhmäkohtaiset tavoitteet määräytyvät palvelu- ja asiakastyypin mukaan, ja niiden toteutumista tarkistetaan säännöllisin väliajoin. Laadukkaiden palveluiden tarjoamiseksi asiakastilanteiden hallinta ja asiakkaan aito kohtaaminen ovat tärkeitä kaikille alan palveluita tuottaville. Edellä mainittujen lisäksi jotkin palvelumuodot vaativat yrittäjältä palvelun tuottamiseen soveltuvaa koulutusta ja/tai yhteistyötä eri alojen asiantuntijoiden kanssa. Olennainen osa laadukasta palvelua on myös vastuullisuus sisältäen sekä ympäristövuosuuden että sosiaalisen vastuullisuuden. Vastuullisessa toiminnassa asiakkaiden ja eri sidosryhmien tarpeiden huomioimisella pyritään johdonmukaisesti ja pitkäjänteisesti tukemaan sosiaalista, ekologista, kulttuurista ja taloudellista kehitystä. (Soini & Vehmasto 2014, 14.)

Green Care –palvelut voidaan karkeasti jakaa kahteen ryhmään, luontovoimaan ja luontohoivaan. Luontovoiman palvelut painottuvat suurimmaksi osaksi virkistys- ja hyvinvointipalveluihin, joten kuntoutumiseen tarkoitettuja palveluja ei siinä juurikaan tarjota. Luontovoiman palveluilla ei ole julkista palvelunjärjestämisvastuuta ja palvelun ostajat ovat yleensä yksityisiä, eivätkä kovin haavoittuvassa asemassa olevia asiakkaita. Palveluilta he hakevat yleensä virkistystä ja hyvinvointia, ja palveluiden tavoitteena onkin voimaannuttaa ja ennalta ehkäistä esimerkiksi syrjäytymistä. Luontovoiman palveluita ohjaavat yleensä vapaaehtoiset laatu järjestelmät, eivät niinkään lait ja säädökset. Palvelun tuottajilta ei tyypillisesti vaadita sosiaali- ja terveystieteen koulutusta. (Vehmasto 2013.)

Luontohoivan palvelut ovat yleensä erilaisia hoivan ja kuntoutuksen palveluita (Soini & Vehmasto 2014; Vehmasto 2013). Ne kuuluvat julkisen sektorin palveluiden järjestämisvastuulle. Näitä palveluita ohjaavat monet lait ja säädökset, joista kerromme muutamia esimerkkejä seuraavassa luvussa kohdassa 3.2 Lait ja säädökset. Luontohoivan palveluiden tuottajilta vaaditaan yleensä myös jonkinlaista sosiaali- tai terveystieteen koulutusta tai yhteistyötä näiden alojen ammattilaisten kanssa. (Soini & Vehmasto 2014, 15.) Palvelun ostaja yleensä tarjoaa käyttäjälle palvelua, eikä käyttäjällä ole aina mahdollisuutta valita palvelun muotoa itse. Luontohoivan palveluiden käyttäjät voivat olla esimerkiksi syrjäytyneitä, hoivan ja kuntoutuksen tarpeessa olevia tai muulla tavalla haavoittuvassa asemassa. (Soini & Vehmasto 2014, 15.) Kuntoutus, hoiva ja hoito sekä ennaltaehkäisy ovat esimerkkejä luontohoivan palveluiden yleisimmistä tavoitteista (Vehmasto 2013).

3 MITÄ GREEN CARE -PALVELUIDEN TUOTTAJALTA VAADITAAN?

3.1 Yrityksen perustaminen

Suunniteltaessa yrityksen perustamista tulee yrittäjäksi aikovan tuntee hyvin se toimiala, johon hänen yrityksensä kuuluu. Yrittäjyydessä vaadittavia tärkeitä taitoja ovat taloushallinnon perusteet, hinnoittelu, budjetointi ja markkinointi. Etua yrittäjälle on siitä, että hän osaa muotoilla tarjoamistaan palveluista selkeitä palvelupaketteja sekä verkostoitua alueen muiden yrittäjien ja ostajatahojen kanssa. (Suomen Uusyrityskeskukset 2014.) Yrityksen toiminnan alkaessa markkinoinnilla on hyvin suuri merkitys myynnin edistämisen ja tiedottamisen kannalta. Tässä vaiheessa markkinointi tulee yleensä melko kalliiksi, mutta maksaa itsensä onnistuessaan takaisin. Markkinoinnin tulee olla yhtenäistä ja selkeää. (Kainlauri 2007, 79.) Hyviä yrityksen markkinointikeinoja voivat olla esitteet, mainokset, sähköinen mainonta ja messuosallistumiset (Kainlauri 2007, 85).

Muita huomioon otettavia asioita ovat myös rahoituksen järjestämistä koskevat asiat, riskien tiedostaminen ja niiden hallinta sekä ajankäytönhallinta. Erityisesti sosiaali- ja terveysalan yritystoiminnassa on tärkeää myös yritystoiminnan luvanvaraisuuden selvittäminen. Green Care –yrityksen liikeideaa, tavoitteita ja toimintaa on helpompi suunnitella, toteuttaa ja markkinoida, kun perehtyy hyvin yrittäjyyteen liittyviin perusasioihin. (Suomen Uusyrityskeskukset 2014.)

Yrittäjäosaamista voi hankkia ja päivittää erilaisilla yrittäjäkursseilla. Kurseja on hyvin tarjolla eri tahojen järjestämänä. Yrittäjäksi aikovan kannattaa ottaa selvää omalla alueellaan järjestettävistä kursseista.

- **Lisätietoa yrittäjäkursseista:** http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonantajalle/yrittajalle/aloittavan_yrittajan_palvelut/yrittajaksi_kouluuttautuminen/index.html, <http://www.syo.fi/yrittajyys>

Yritystä perustaessa on tärkeää huomioida, millaisille Green Care -palveluille alueella on kysyntää. Kysyntää voi selvittää esimerkiksi ottamalla yhteyttä kuntaan tai kuntayhtymään, Kelaan tai työvoimapalveluihin (TE-toimistot, työvoiman palvelukeskukset). Green Care -

yrittäjyyttä voidaan hyvin soveltaa eri toimialoille yrittäjän pohjakoulutuksesta riippuen. Toimialoja voivat esimerkiksi olla terapia-, kuntoutus-, sosiaali-, mielenterveys- sekä matkailu- ja hyvinvointipalvelut. (Green Care Finland ry.) Myös yritys- ja yhteisömuotoja voi Green Care -toiminnassa olla erilaisia, esimerkiksi osakeyhtiö, toiminimi tai maatalousyrittäjä (Verohallinto 2011.)

- **Lisätietoa yritysmuodoista ja yrityksen perustamisesta:** http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Perustaminen,
http://www.perustamisopas.fi/sites/perustamisopas.fi/files/Perustamisopas_2014_web.pdf

Perustettuasi yrityksen kannattaa huomioida kattava tiedottaminen yrityksen tarjoamista palvelukokonaisuuksista. Lisäksi on hyvä tuoda esille tietoa ja näyttöä Green Care -toiminnasta ja sen vaikuttavuudesta. Myös tutustumismahdollisuudet yrityksen toimintaan esimerkiksi avointen ovien muodossa lisäävät yrityksesi tunnettavuutta alueellasi. Tärkeää on kiinnittää huomiota tiedon ajankohtaisuuteen, ja siihen, että se tavoittaa mahdollisimman suuren lukijakunnan, esimerkiksi ilmoituksin ja artikkelein paikallislehdissä tai tiedottamalla sosiaalisessa mediassa. (Hirvinen, Juola & Mäki 2014.)

3.2 Lait ja säädökset

Kaikessa Green Care -toiminnassa painottuu vastuullisuus ja laadunvalvonta. Näiden turvaamiseksi toiminnan tulee perustua tiettyihin lakeihin ja säädöksiin. Luontohoivaan kuuluvia Green Care -palveluita koskevat monet lait ja säädökset, sillä niiden peruslaatuvaatimukset ovat samat kuin muillakin menetelmillä tuotetuilla sosiaali- ja kuntoutuspalveluilla. Esimerkiksi palvelun ostajan vaatimukset ja eri ammattikuntien eettiset ohjeet ohjaavat erilaisten menetelmien käyttöä sosiaali- ja kuntoutuspalveluissa. (VoiMaa!.)

Luontovoimaan lukeutuvia palveluita ohjaava lainsäädäntö on usein väljempää kuin luontohoivaan liittyvissä palveluissa. Näissä palveluissa lainsäädäntö koskee lähinnä kuluttajan turvallisuutta ja oikeuksia, kuten kuluttajansuojalaki (38/1978). Toimintaa ohjaavat usein myös erilaiset vapaaehtoiset laatujärjestelmät, kuten valtakunnallinen

pienyrittysten laatumerkki Maakuntien Parhaat. Nämä laatu järjestelmät kertovat kuluttajalle usein toiminnan laadukkuudesta ja luotettavuudesta. (VoiMaa!.)

Tässä osiossa kerrotaan erilaisista Green Care –palveluita ohjaavista laeista ja säädöksistä. Seuraavat lait ja säädökset eivät koske kaikkia Green Care –toimintamuotoja.

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005) ja asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista (804/1992)

Luontohoivaan kuuluvien Green Care- palveluiden tuottajilta edellytetään yleensä tehtävään sopivaa koulututusta, jota ohjaa laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005) ja asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista (804/1992) (VoiMaa!; Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005; Asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista 804/1992). Lain ja asetuksen tarkoituksena on varmistaa sosiaalihuollon asiakkaan saama hyvä palvelu tarvittavan koulutuksen ja perehdytyksen saaneen ammattitaitoisen henkilöstön ohjauksessa (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005; Asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista 804/1992).

- **Lisätietoa:** <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050272>,
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19920804>

Sosiaalihuoltolaki (17.9.1982/710) ja –asetus (29.6.1983/607)

Sosiaalihuoltolaki määrittää sosiaalihuollon tehtävät ja sosiaalihuollon järjestämistä, valvontaa ja suunnittelua koskevat asiat (Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710). Sosiaalihuoltoasetus tukee sosiaalihuoltolakia (Sosiaalihuoltoasetus 29.6.1983/607).

- **Lisätietoa:** <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820710>,
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830607>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

Lain tarkoituksena on edistää sosiaalihuollon asiakkaan asiakaslähtöistä palvelua ja turvata asiakassuhteen luottamuksellisuus. Tämän lain nojalla sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus saada hyvää palvelua ja kohtelua sosiaalihuollossa. Lakia käytetään sekä viranomaisen että yksityisten palveluntarjoajien järjestämään sosiaalihuoltoon. Laki sisältää pykäläiä muun muassa aiheista asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet sekä salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812.)

- **Lisätietoa:** <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Kuluttajansuojalaki (38/1978)

Kuluttajansuojalaki koskee kulutushyödykkeiden, eli tavaroiden, palveluksien ja muiden hyödykkeiden ja etuuksien tarjontaa, myyntiä ja muuta markkinointia elinkeinonharjoittajalta kuluttajalle. Edellä mainittuun lakiin on kirjattu myös hyvän tavan mukaisesta markkinoinnista ja menettelystä asiakassuhteessa sekä kuluttajankaupasta. (Kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38.)

- **Lisätietoa:** <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1978/19780038>

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011)

Yksityisiä sosiaalipalveluja käyttävän asiakkaan oikeus laadultaan hyviin palveluihin varmistetaan tämän lain avulla. Laissa käsitellään muun muassa yksityisten sosiaalipalvelujen tuottamista, palvelujen tuottamista koskevia lupia ja ilmoituksia sekä palvelujen valvontaa. Esimerkiksi yksityisten sosiaalipalvelujen tarjoajan on laadittava toimintaansa tarkkaileva omavalvontasuunnitelma. Laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) annetaan lisätietoja yksityisten sosiaalipalvelujen toteuttamisesta. (Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011.)

- **Lisätietoa:** <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110922>

Perhehoitajalaki (312/1992)

Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka antaa kodissaan sosiaalihuoltolain (710/82) 25 §:ssä tarkoitettua perhehoitoa. Perhehoitajalaki määrittää muun muassa perhehoitajan palkkion, kustannusten korvauksen sekä sen mitä perhehoitajan toimeksiantosopimuksessa tulee tulla ilmi. (Perhehoitajalaki 312/1992.)

- **Lisätietoa:** <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920312>

Omavalvontasuunnitelma

Yksityisten sosiaalipalveluyritysten omavalvontasuunnitelmaa valvoo sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valvira. Kirjallisesti laaditun omavalvonnan avulla yksityiset yritykset voivat kehittää ja seurata palvelujensa laatua. Perusideana on, että omavalvonnan avulla voidaan puuttua palveluissa esille tulleisiin epäkohtiin ja riskeihin tarpeeksi ajoissa, tunnistaa ne, ehkäistä ja korjata. Omavalvontasuunnitelman laatimisessa auttaa Valviran laatima ohje sekä erillinen lomakepohja. Valvira saa antaa omavalvontasuunnitelmaa koskevia määräyksiä sen sisällöstä, laatimisesta ja seurannasta. (Valvira.)

- **Lisätietoa:** http://www.valvira.fi/ohjaus_ja_valvonta/sosiaalihuolto/omavalvonta

Kelan vaikeavammaisten avoterapiastandardi

Vammaisten avoterapiastandardin tavoitteena on taata Kelan kautta kuntoutukseen tuleville laadukkaat avoterapiapalvelut ja kuntoutujan oikeudet. Kuntoutujan tilanne täytyy ottaa kokonaisuudessaan huomioon kuntoutuksen tavoitteita asetettaessa, esimerkiksi hänen kuntoutustarpeensa ja tavoitteensa sekä työ-, opiskelu- ja elämäntilanteensa. Standardissa on kuvattu yleisellä tasolla Kelan kuntoutuspalvelujen perusasioita, muun muassa kuntoutujaa, kuntoutusprosessia sekä Kelan ja palveluntuottajan osuutta kuntoutujan kuntoutusprosessissa. Tähän standardiin vaikuttaa ensisijaisesti Kelan kuntoutusta koskeva lainsäädäntö ja etuusohjeet, koska kyse on siitä, kenelle ja mitä kuntoutusta Kela järjestää. (Kela 2010.)

- **Lisätietoa:** <http://www.kela.fi/documents/10180/12149/avostandardi19.1.2010.pdf>

Laatusuosituks

- Ikäihmisten palvelujen laatusuositus
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3672.pdf&title=Ikaihmisten_palvelujen_laatusuositus_fi.pdf
- Lastensuojelun laatusuositus
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=9882186&name=DLFE-30055.pdf
- Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus
<http://www.thl.fi/documents/10542/471223/asumispalveluiden%20laatusuositus.pdf>

Eläinavusteiseen toimintaan liittyviä säädöksiä

Terapialaamojen ja -alpakkoiden sertifiointiohjelma

Terapiassa tai eläinavusteisessa toiminnassa käytettävät eläimet testataan, jotta toiminta olisi tarkoituksenmukaista ja mahdollisimman turvallista. Eläimet testataan yksilölliset ominaisuudet huomioonottaen, mutta testin tulee sisältää tiettyjä, terapiaeläimen kannalta olennaisia tapahtumia. ALAT -terapia-alkoille ja -laamoille erityisen tärkeää on, että eläin on ruumiillisesti ja psyykkisesti kestävä, ei stressaannu uusissa tilanteissa, antaa koskettaa ja taluttaa itseään, eikä säikähdä uusia asioita tai kovia ääniä. Koulutuksen saanut eläimen ohjaaja tuntee laamansa/alpakkansa hyvin ja osaa valita luonteeltaan sopivimman yksilön eri tapahtumiin/tilanteisiin. (ALAT Terapia-alkat ja -laamat.)

- Lisätietoa: <http://www.alat.fi/>

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan eettiset ohjeet

Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys on laatinut toiminnan tarkoituksenmukaisuuden, laadun ja turvallisuuden takaamiseksi toiminnalle eettiset ohjeet.

Eettisissä ohjeissa nostetaan esiin toiminnan ohjaajan asianmukainen koulutus (täydennyskoulutus), sekä ohjaajan vastuu toteuttamastaan asiakkaan tavoitteita tukevasta toiminnasta. Asiakassuhde on luottamuksellinen (ohjaajan vaitiolovelvollisuus), ja toimintaa ja tavoitteiden täyttymistä arvioidaan säännöllisesti. Toiminnassa käytettävien hevosten/ponien tulee olla tehtäväänsä soveltuvia ja koulutettuja, ja niiden varusteiden tulee olla hyvin huollettuja ja turvallisia. Ohjaajan on tärkeää myös tuoda asiakkaalle tai hänen huoltajalleen esiin toimintaa koskevat periaatteet sekä mahdolliset riskit. (Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry.)

- **Lisätietoa:**

http://files.kotisivukone.com/hevostoiminta.kotisivukone.com/UUDET_TIEDOSTOT/eohjeet_logopaperilla.pdf

Kaverikoirien testaustoiminta

Kaverikoiratoiminnassa ei ole kyse ammattimaisesta terapiasta, vaan kaverikoirat ovat tavallisia kotikoiria ja niiden omistajat vapaaehtoisia ”maallikkoja”. Kaverikoiratoimintaan osallistuvalla koiralla edellytetään tehtävään sopivaa luonnetta, ja sekä koira että hänen omistajansa saavat riittävän perehdytyksen kaverikoiratoimintaan joko kaverikoirakurssin suorittamalla tai kouluttautumalla paikkakunnalla toimivassa kaverikoiraryhmässä. (Suomen Kennelliitto ry.)

- **Lisätietoa:** <http://www.kennelliitto.fi/kaverikoirat>

3.3 Laatu

Laatu on moniulotteinen käsite, joka voidaan määritellä monella tavoin. Kyse on kuitenkin pitkälti ominaisuuksista, jotka liittyvät palvelun tai toiminnan kykyyn täyttää siihen kohdistetut vaatimukset ja odotukset. (Lääperi & Puromäki 2014, 50.) Sosiaali- ja terveystaloudissa lainsäädäntö määrittää monet laatuvaatimukset. Asiakaskunnasta ja toiminnasta riippuen on kuitenkin olemassa muitakin laatuun liittyviä säädöksiä ja suosituksia. Yksityisten sote-palvelujen hankinnassa ja kilpailutuksessa laadun merkitys on viime vuosina korostunut, ja niinpä laatujärjestelmä onkin yksi keino erottua kilpailussa.

Lisäksi valtakunnalliset laatusuositukset sosiaali- ja terveysalalla ovat ohjanneet alan organisaatioita tavoitteellisempaan laadunhallintaan. (Lääperi & Puromäki 2014, 51.)

Laatujärjestelmään sisältyy laatukäsikirja, prosessikuvaukset, työtapakuvaukset ja viiteaineisto. Erilaisten toimintaohjeiden avulla varmistetaan hyvän laadun tuottaminen. (Lääperi & Puromäki 2014, 51.) Sosiaali- ja terveydenhuollossa laadun kehittämiseksi käytettyjä malleja ovat muun muassa ISO 9000 –laatujärjestelmä ja sertifiointi, SHQS-malli ja Euroopan laatupalkinto (EFQM-malli). Pienille yksiköille soveltuvia malleja ovat Pienet-laatujärjestelmä (PIELA) ja ITE-menetelmä. (Lääperi & Puromäki 2014, 52.) Lisätietoa eri aihealueita ja palveluita koskevista laatuvaatimuksista löydät tämän oppaan kyseisiä aiheita koskevista osioista. Lisätietoa Green Care –toimintaan liittyvästä laadunhallinnasta löydät julkaisusta Green Care –toimintatavan suuntaviivat Suomessa <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf> (MTT 2014.)

3.4 Koulutus

Palvelun tarjoajan koulutuksen ja osaamisen tulee aina olla suhteutettuna tarjottavaan palveluun. Esimerkiksi erilaisia terapioiden voi asiakkailleen tarjota vain asianmukaisen koulutuksen saanut henkilö. Kuitenkin yhteistyö eri toimijoiden välillä lisää GC -palveluiden toteutusmahdollisuuksia. Toiminnan vaatima koulutus voi myös olla jakautunut palvelun tarjoajien kesken esimerkiksi siten, että toisella on sosiaali- tai terveysalan koulutus ja toisella maaseutualan koulutus. Green Care -koulutusta on Suomessa tällä hetkellä tarjolla melko hajanaisesti, lähinnä erilaisten kurssien muodossa. Joillakin aloilla on kuitenkin vakiintunutta menetelmäosaamista ja koulutusta siihen. Eri koulutusorganisaatiot kehittävät yhteistyössä kehittämishankkeiden ja yhdistystoiminnan kanssa GC -toimintaa tukevaa koulutusta jatkuvasti. Lisätietoa löydät oppaan luvusta 4, jossa kerrotaan tarkemmin eri GC -palvelumuodoista. (VoiMaa!.)

3.5 Tilat ja ympäristö

Green Care -toiminnassa käytettävät tilat ja ympäristö riippuu täysin kyseessä olevasta palvelusta. Green Care -toiminnan peruselementtinä luonto voi toimia joko

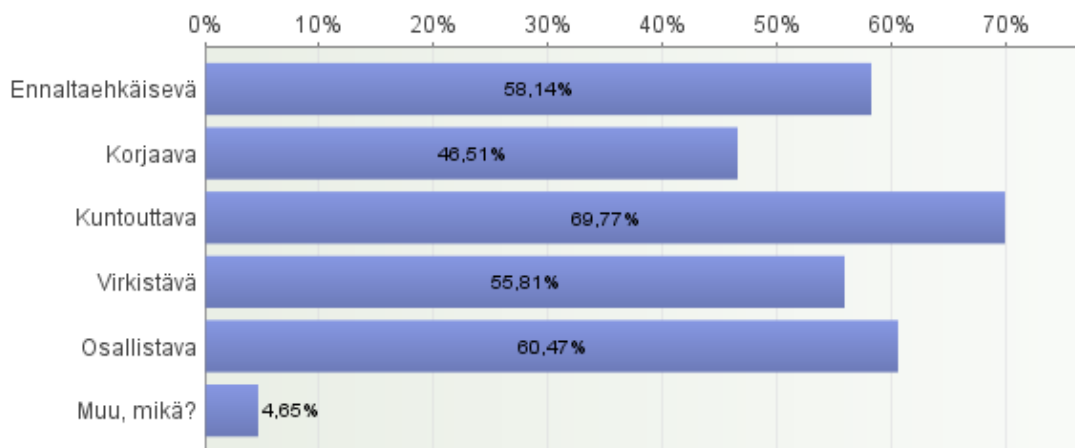
tapahtumapaikkana, kohteena tai välineenä. Luontoelementti voi sijaita niin maalla kuin kaupungissakin ja sillä voidaan tarkoittaa kaikkea luontoon liittyvää viherkasveista metsään. Luonto toiminnan ympäristönä voi tarkoittaa esimerkiksi erämaaluontoa, hoidettua metsää, puistoa, puutarhaa tai maatilaa. Green Care -toiminnan luontoelementtinä tai osana sitä voivat olla myös eläimet. (Soini & Vehmasto 2014, 13.) Lisätietoa oppaan luvussa 4, jossa kerrotaan yksityiskohtaisemmin eri GC -palveluista.

4 MINKÄLAISILLE GREEN CARE –PALVELUILLE ON KYSYNTÄÄ?

4.1 Kysely Green Care –palveluiden ostajille

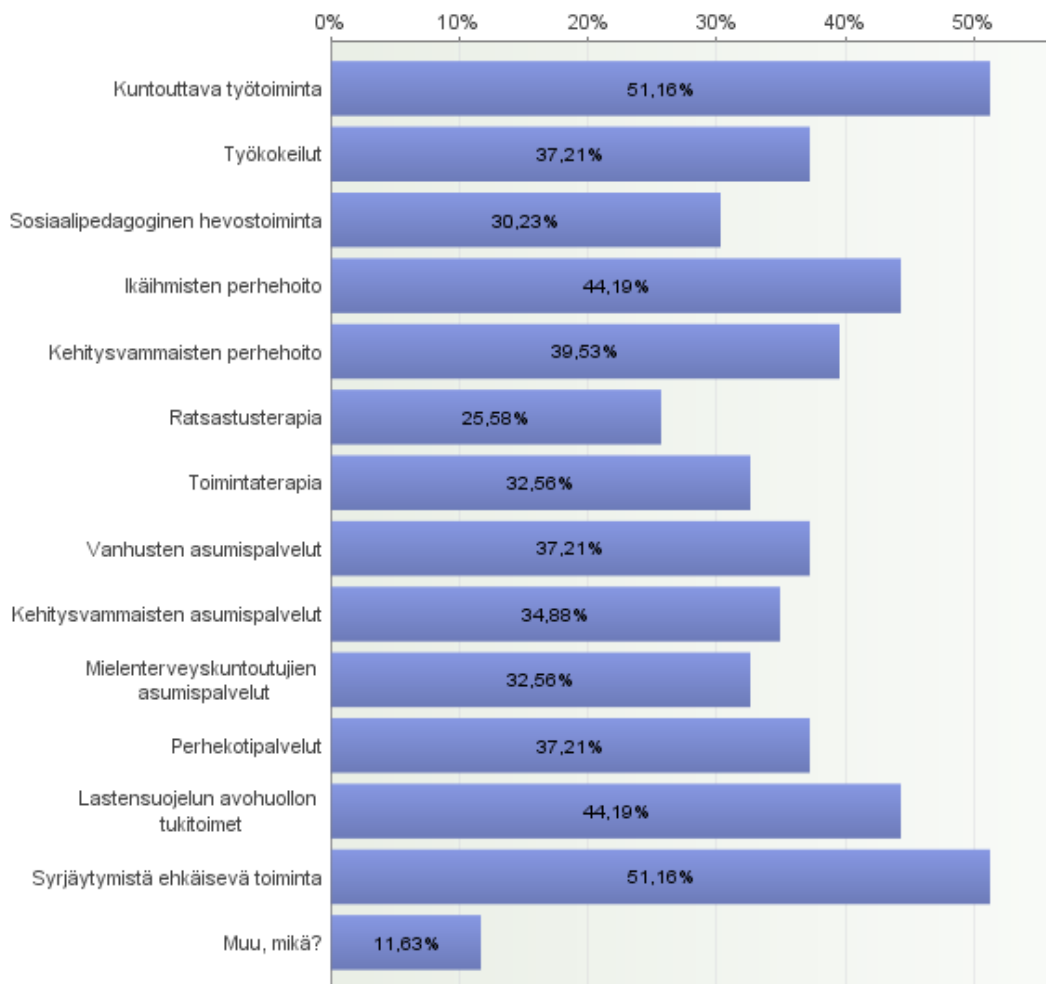
Opinnäytetyössä ”Opas Green Care –palveluiden tuottajalle” (Hirvinen, Juola & Mäki 2014) tehdyssä tutkimuksessa toteutettiin kysely Green Care –palveluiden ostajille. Kyselyssä kartoitettiin Green Care -palveluiden ostajien eli muun muassa kuntien ja kuntayhtymien sekä työvoimapalveluiden henkilöstön tietoisuutta ja kiinnostusta aiheita kohtaan sekä millaisille Green Care -palveluille Keski-Pohjanmaalla ja Oulun Eteläisessä on tarvetta. Kyselyyn vastasi 43 henkilöä. (Hirvinen, Juola & Mäki 2014.)

Green Care –toiminnan tärkeimmiksi tavoitteiksi vastaajat selvästi näkivät **kuntouttavuuden** ja **osallistavuuden** (KUVIO 1). **Ennaltaehkäisevyys** on nykyään ideaalina tavoitteena ihmisten hyvinvoinnin tukemisessa. Raskaampien korjaavien palvelujen sijaan palveluntarjoajat suosisivat mieluummin kevyempiä ennaltaehkäiseviä palveluja. Kyselyn tulosten perusteella Green Care –toimintaa ei vielä tunneta kovin hyvin alueellamme, sillä vain vajaa kymmenen prosenttia oli täysi samaa mieltä siitä, että Green Care –toiminta on hänelle tuttua ja noin puolelle vastaajista toiminta oli jokseenkin tai täysin tuntematonta. Toisaalta tähän voi vaikuttaa myös se, että Green Care on terminä vielä uusi ja vakiintumaton, vaikka itse sisällölliset toimintamenetelmät olisivatkin tuttuja. (Hirvinen, Juola & Mäki 2014.)

KUVIO 1. Mitkä seuraavista tavoitteista näet merkityksellisinä asiakasryhmiesi kannalta?

Kysyttäessä millaisille Green Care -palveluille alueella olisi kysyntää yli puolet vastaajista valitsi **kuntouttavan työtoiminnan** ja sama määrä valitsi **syrjäytymistä ehkäisevän toiminnan** (KUVIO 2). Noin 44 prosenttia vastaajista kertoi alueellaan olevan kysyntää **ikäihmisten perhehoidolle ja/tai lastensuojelun avohuollon tukitoimille**. Vajaa 40 prosenttia ilmoitti alueellaan olevan kysyntää työkokeiluille, kehitysvammaisten perhehoidolle, vanhusten asumispalveluille ja/tai perhekotipalveluille. Reilut 30 prosenttia vastasi kysyntää olevan sosiaalipedagogiselle hevostoiminnalle, toimintaterapialle, kehitysvammaisten asumispalveluille ja/tai mielenterveyskuntoutujien asumispalveluille. Noin neljäsosa vastasi tarvetta olevan ratsastusterapialle. Viisi vastaajista kertoi kysyntää olevan jollekin muulle Green Care -palvelulle. Tässä kohdassa mainittiin muun muassa erilaiset life balance -ryhmät, virkistäytyminen, ystävätoiminta, kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien päivätoiminta sekä kehitysvammaisten työtoiminta. (Hirvinen, Juola & Mäki 2014.)

KUVIO 2. Millaisille Green Care -palveluille alueellasi olisi mielestäsi kysyntää?

Kysyttäessä, millaisille Green Care –palveluille olisi kysyntää nousivat erityisesti esiin aiemmassa kysymyksessä esiin tulleiden Green Care –toiminnan ihannetavoitteiden mukaiset kuntouttava työtoiminta ja syrjäytymistä ehkäisevä toiminta. Tällaisia palveluja ei kyselyn tulosten mukaan ollut kovin paljon saatavilla, joten näille koettaisiin olevan enemmän tarvetta kuin sellaisille palveluille, joita on jo riittävästi saatavilla, esimerkiksi ratsastusterapialle. Kuitenkin myös jo olemassa oleville palveluille koettiin olevan edelleen tarvetta. Vastauksissa nousivat melko tasaisesti esiin erilaiset Green Care –toiminnan muodot, joten monenlaisille palveluille olisi todennäköisesti markkinoilla kysyntää. Tulokset selvästi kannustavat Green Care –yrittäjyyteen erilaisilla toimialoilla. (Hirvinen, Juola & Mäki 2014.)

Kyselyn tulosten pohjalta voidaan päätellä, että Green Care –toimintaan ja –yrittäjyyteen suhtaudutaan suurimmalta osin positiivisesti. Suurin osa vastaajista koki Green Care –

toiminnan merkityksellisenä ja olisi valmiita suosittelemaan sitä asiakkailleen. Myös varhaiskasvatuksen kentällä Green Care –toimintaa voitaisiin kyselyn tulosten mukaan hyödyntää entistä enemmän. (Hirvinen, Juola & Mäki 2014.)

Kyselyn tulosten perusteella vaikuttaa, että Green Care –toimintaan suhtaudutaan yleensä ottaen mielenkiinnolla. Vastausten perusteella näyttäisi siltä, että Green Care –toiminnasta, erityisesti paikallisista yrityksistä, kaivataan enemmän tietoa ja tiedostusta. Tiedotuksen tulisi olla ajankohtaista ja selkeää perustietoa Green Care –toiminnasta sekä yrittäjien tarjoamista palveluista. Tiedotuksen olisi hyvä olla näkyvää ja Green Care –toiminnan yleistä tunnettavuutta lisäävää. Vastausten perusteella Green Care –toiminta vaikuttaa hyvältä palvelulta monenlaisille asiakasryhmille. (Hirvinen, Juola & Mäki 2014.)

4.2 Green Care –palvelut Suomessa

Erilaisia luontolähtöisiä toimintamuotoja voidaan harjoittaa esimerkiksi metsässä, maatilalla, puutarhassa tai puistossa sekä monenlaisissa sisätiloissa. (Soini & Vehmasto 2014, 12.) Green Care –toiminta voidaan jaotella eläin-, puutarha-, luonto- ja maatala-avusteisiin toimintamuotoihin (Soini 2014, 25). Tässä luvussa käydään läpi erilaisia Suomessa käytössä olevia Green Care –toimintamuotoja ja kerrotaan niistä perustietoja.

4.2.1 Eläinavusteiset toimintamuodot

Eläinavusteinen toiminta jakautuu eläinavusteiseen terapiaan ja eläinavusteiseen toimintaan. Eläinavusteisessa toiminnassa käytettävät eläimet ovat yleensä lemmikki- tai kotieläimiä. (Lääperi & Puromäki 2014, 74.) Eläimen läsnäolo saa ihmisessä aikaan positiivisia ja parantavia vaikutuksia, jotka perustuvat pitkälle eläinten rauhoittaviin kykyihin. Eläimen läheisyys lohduttaa ja tukee sekä antaa elämäniloa ja hyvää mieltä silloinkin, kun läheisissä ihmissuhteissa on vaikeuksia. Vuorovaikutus eläimen kanssa tapahtuu ruumiinkielellä, joka voi olla sanallista vuorovaikutusta aidompaa ja todellisempaa. Eläin ei myöskään luokittele ja arvioi ihmisiä heidän sosiaalisen asemansa ja siihen liittyvien ulkoisten ominaisuuksien perusteella, vaan suhtautuu tasavertaisesti jokaiseen kohtaamaansa ihmiseen. Eläin tukee ihmisen hyvinvointia myös tuomalla

rytmitystä päivään, sillä perustarpeet, ravinto, riittävä lepo ja liikunta, ovat samanlaiset ihmisillä ja eläimillä. (Green Care Finland ry.)

4.2.1.1 Eläinavusteinen terapia

Eläinavusteinen terapia on terapeutin yhdessä eläimen kanssa toteuttamaa **kuntoutusta**, joka perustuu asiakaskohtaiseen suunnitelmaan. Terapiassa on **motoriset ja/tai psykoterapeuttiset tavoitteet**. (Soini 2014, 25.) Ratsastusterapia on tutuin eläinavusteisen terapian muoto. Kokemuksia on kuitenkin myös koira-avusteisesta fysioterapiasta ja alpakoista tai lampaista toimintaterapian apuna. Lisäksi on selvitetty suomenkarjan terapiakäyttöä. (Lääperi & Puromäki 2014, 74.)

- **Ratsastusterapia**

- tarkoittaa ratsastusterapeutin ja koulutetun hevosen yhteistyössä toteuttamaa kokonaisvaltaista kuntoutusta
- terapiassa painottuvat ratsastusterapeutin pohjakoulutuksesta riippuen muun muassa motoriset, pedagogiset ja psykologiset tavoitteet
- Ypäjän hevosopisto järjestää ratsastusterapeuttikoulutusta yhdessä SRT ry:n kanssa. Pohjakoulutusvaatimuksena on ammattikorkea/opistotason ammatillinen koulutus opetus-, sosiaali- tai terveydenhuollon alalta, kahden vuoden työkokemus omassa ammatissa kuntoutusalalla sekä vahva hevoskokemus ja ratsastustaito. (Suomen Ratsastusterapeutit ry 2013.)
- **Lisätietoa:** Suomen Ratsastusterapeutit ry
<http://www.suomenratsastusterapeutit.net/>

4.2.1.2 Eläinavusteinen toiminta

Eläinavusteinen toiminta on eläinten kanssa toteutettavaa **ennaltaehkäisevää** tai **toimintakykyä parantavaa toimintaa**. Eläinavusteinen toiminta on terapiaa vapaamuotoisempaa, ja sitä voidaan toteuttaa esimerkiksi harrastuksiin ja vapaa-aikaan yhdistettynä. (Soini 2014, 25.) Eläinavusteiseen toimintaan sisältyvät sosiaalipedagoginen eläintoiminta, tunnetaitovalmennus esimerkiksi hevosten tai koirien avulla, eläimet

vanhainkodeissa ynnä muissa laitoksissa sekä kasvatukselliset toiminnot. (Lääperi & Puromäki 2014, 74).

- **Sosiaalipedagoginen hevostoiminta**

- ennaltaehkäisevä ja korjaava sosiaalisen kuntoutuksen menetelmä syrjäytymisen ehkäisyssä
- perustuu ihmisen ja hevosen vuorovaikutukseen sekä tapahtumaympäristönä olevaan talliyhteisöön
- peruselementtejä ovat yhteisöllisyys, elämyksellisyys, toiminnallisuus ja dialogisuus
- ”Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa” on 25 opintopisteen laajuinen ammatillinen täydennyskoulutus
- pohjakoulutusvaatimuksena sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden koulutus ja vahva hevostietäminen
- koulutuksesta ei saa varsinaista pätevyyttä, mutta se lisää valmiuksia sosiaalipedagogisen hevostoiminnan järjestämiseen (Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry 2011.)
- **Lisätietoa:** Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry
<http://www.hevostoiminta.net/1>

- **Kaverikoiratoiminta**

- tarkoittaa vapaaehtoistoimintaa, jossa koira tuo iloa, elämyksiä ja läheisyyttä sellaisille ihmisille, joilla ei ole itsellään koiraa
- kaverikoiranohjaajat voivat tehdä koirineen vierailuja esim. lasten, kehitysvammaisten ja vanhusten luokse erilaisiin laitoksiin, kouluihin, päiväkoteihin ja tapahtumiin
- kaverikoiranimeä voivat käyttää vain Kennelliiton ryhmissä toimivat koirakot
- Kaverikoiratoimintaan pääsee mukaan joko käymällä Kennelliiton kaverikoirakurssin tai kouluttautumalla paikallisessa kaverikoiraryhmässä. Jos paikkakunnalla on kaverikoiraryhmä, mukaan pääsee ottamalla yhteyttä ryhmän yhteyshenkilöön. (Suomen Kennelliitto ry.)

- **Lisätietoa:** Suomen Kennelliitto ry / Kaverikoirat
<http://www.kennelliitto.fi/koirat/kaverikoirat-tuovat-iloa-ja-elamyksia>

- **Eläinavusteinen kasvatus**

- tarkoittaa tavoitteellista toimintaa, jonka avulla pyritään edistämään varsinkin tiedollisia valmiuksia (Soini 2014, 25)
- eläinavusteista kasvatusta voivat olla esimerkiksi lukukoiratoiminta ja koirat koululuokissa (Lääperi & Puromäki 2014, 74)
- ohjaajalta vaaditaan kasvatustieteen koulutus ja tarvittavat valmiudet eläinten kanssa toimimiseen (Soini 2014, 25)

4.2.2 Puutarha-avusteiset toimintamuodot

Puutarha-avusteisuuteen sisältyvät puutarhaterapia, terapeuttinen ja sosiaalinen puutarhatoiminta sekä puutarhatoiminta (Soini 2014, 25). Puutarha-avusteisuutta voidaan hyödyntää niin fysio-, toiminta- kuin psykoterapiassa (Lääperi & Puromäki 2014, 77). Terapeuttinen ja sosiaalinen puutarhatoiminta tarkoittaa kasvien huolenpidon ja puutarhatoiminnan käyttöä hyvinvoinnin edistämiseksi ja työtoiminnassa. Puutarhatoiminta puolestaan on elämyksellistä, vapaamuotoista puutarhatoimintaa osana harraste- tai opetustoimintaa. (Soini 2014, 25.) Puutarha-avusteista toimintaa voivat olla myös puutarha-avusteiset päivä- ja työtoiminnot, työvalmennukset ynnä muut työllistämiseen liittyvät puutarhatoiminnot, vanhusten sekä muiden asiakasryhmien virkistystoiminta terapeuttisilla pihalla ja vankilapuutarhat (Lääperi & Puromäki 2014, 77).

4.2.3 Luontoavusteiset toimintamuodot

Luontoavusteista toimintaa ovat ekopsykologiset harjoitukset, erämaaterapia, seikkailukasvatus/elämyspedagogiikka ja tavoitteellinen luontoliikunta. Ekopsykologiset harjoitukset ovat luontolähtöisiä harjoituksia, joiden avulla pyritään edistämään ongelmanratkaisua, voimavarakeskeisyyttä ja rentoutumista. Erämaaterapia on kokemuksellista toimintaa erämaaluonnossa, jossa tavoitteena on viedä asiakas ympäristöön, jossa hän ei ole tekemisissä ongelmia aiheuttavan ympäristön kanssa.

Seikkailukasvatus/elämyspedagogiikka on riskien tiedostamista ja hallintaa luontoympäristössä. Sitä voidaan toteuttaa joko yksin tai ryhmässä. Seikkailukasvatuksen/elämyspedagogiikan tavoitteena on vastuunoton ja itsetuntemuksen kasvattaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Tavoitteellinen luontoliikunta puolestaan on terveyttä edistävää tavoitteellista liikuntaa luontoympäristössä. (Soini 2014, 25.)

4.2.4 Maatila-avusteiset toimintamuodot

Maatila-avusteisuuteen sisältyvät kuntouttava ja osallistava työ ja toiminta maataloilla sekä elämyksellinen ja pedagoginen ruuan kasvattaminen ja maatilatoiminta (Soini 2014, 25). Lisäksi Green Care –toiminta maatilalla voi tarkoittaa eri ryhmien asumispalveluita tai perhehoitoa, työ- ja päivätoimintaa sekä kasvatusta ja opetusta maatalan yhteydessä. Suomessa on tällä hetkellä esimerkiksi lastensuojelun perhekoteja maatilaympäristössä, vankilatilalla harjoitettavaa maataloutta sekä vammaisten työ- ja päivätoimintaa maataloilla. Maataloilla tapahtuva Green Care –toiminta on Suomessa vielä melko harvinaista, eikä sille ole muodostunut vakiintunutta termiä. Esimerkiksi Saksassa maataloilla toteutettavaa hoivatoimintaa kutsutaan nimellä sosiaalinen maatalous (Social Farming), Alankomaissa puolestaan hoivamaatalous (Care Farming) ja Norjassa taas Inn På Tunet. (Lääperi & Puromäki 2014, 79.)

4.2.5 Muut Green Care –palvelut

Seuraavat palvelut eivät itsessään ole Green Care –palveluita, mutta niitä voidaan tuottaa eläin-, luonto-, puutarha- tai maatila-avusteisina, jolloin ne kuuluvat Green Care –palveluihin. Green Care –palveluina voidaan tuottaa esimerkiksi päivä- ja työtoimintaa, työkokeiluja, perhehoitoa, asumispalveluja, toimintaterapiaa, fysioterapiaa sekä psykoterapiaa (Lääperi & Puromäki 2014, 74-80).

- **Kuntouttava työtoiminta**

- on kunnan järjestämää toimintaa, jolla pyritään parantamaan henkilön elämänhallintaa ja luomaan edellytyksiä työllistymiselle (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189, 2 §.)
 - kuntouttavaa työtoimintaa ei voi tuottaa yritys, mutta kunta voi järjestää sitä esim. rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön kanssa (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189, 6 §.)
 - järjestämisen perusteena aktivointisuunnitelma, joka laaditaan yhteistyössä asiakkaan, työ- ja elinkeinotoimiston ja kunnan sosiaalihuollon viranomaisen kesken
 - voidaan järjestää asiakkaan tarpeista riippuen osa- tai kokopäiväisesti 1-5 päivänä viikossa 3-24 kuukauden ajan (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012.)
 - **Lisätietoa:** <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010189#L7P22>,
http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/kuntoutus/kuntouttava_tyotoiminta
- **Kehitysvammaisten päivätoiminta**
 - kunnan tulee järjestää vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa vaikeavammaiselle henkilölle, mikäli henkilö välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavallisesta elämästä
 - myös kehitysvammalain nojalla voidaan järjestää päivätoimintaa, jolla pyritään edistämään kehitysvammaisten henkilöiden sopeutumista yhteiskuntaan
 - päivätoiminnan tulee tukea itsenäisessä elämässä selviytymistä ja edistää sosiaalista vuorovaikutusta
 - päivätoimintaan voi sisältyä esimerkiksi ruuanlaittoa, liikuntaa, keskustelua, retkeilyä, luovaa toimintaa ja sosiaalisten taitojen harjaannuttamista
 - päivätoimintaan osallistuminen voi auttaa vaikeavammaisen henkilön siirtymistä työtoimintaan ja mahdollisesti työelämään (Konttinen 2011.)
 - **Lisätietoa:** <http://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/paivatoiminta>
 - **Ikäihmisten kuntouttava päivätoiminta**
 - kotona pärjäämistä ja kotihoitoa tukevaa suunnitelmallista päivätoimintaa

- ei suoranaisesti lakiin perustuvaa toimintaa, mutta monet kunnat järjestävät sitä
- tavoitteina voivat olla fyysinen, psyykkinen tai sosiaalinen kuntoutus tai virkistys
- päivätoiminnalle ei ole olemassa valtakunnallisia laatuksiteerejä (Verkkokonsultit/Vanhustyön konsulttiryhmä 2011.)

- **Työkokeilu**

- työkokeilun avulla voidaan selvittää vaihtoehtoja ammatinvalinnalle ja uralle tai tukea työmarkkinoille palaamista
- voidaan järjestää esimerkiksi, jos henkilöllä ei ole ammatillista koulutusta tai hän haluaa vaihtaa alaa tai ammattia, näin voidaan selvittää kiinnostaako kyseinen ala tai ammatti
- kokeilun avulla voidaan myös ottaa selvää, sopisiko yrittäjyys uravaihtoehtoksi
- järjestäjänä voi toimia yritys, yksityinen elinkeinonharjoittaja, yhteisö (esimerkiksi kunta tai yhdistys), säätiö, työpaja, valtion virasto tai laitos
- tulee järjestää aidossa työympäristössä, eikä yksityishenkilö voi toimia työkokeilun järjestäjänä
- työkokeilusta tehdään kirjallinen sopimus työkokeiluun osallistuvan, TE-toimiston ja työkokeilun järjestäjän kesken (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014.)
- **Lisätietoa:** http://www.te-palvelut.fi/te/fi/erikoissivut/kaytannot_ja_saannokset/index.html

- **Perhehoito**

- toimeksiantosuhteinen perhehoito on oman kodin ulkopuolella tapahtuvaa hoitoa tarvitsevan henkilön hoitamista yksityisessä perheessä perheenjäsenenä
- henkilöä, joka antaa perhehoitoa kutsutaan perhehoitajaksi; hoidettaessa lapsia ja nuoria perhehoitajaa kutsutaan usein sijaisvanhemmaksi ja perhettä sijaisperheeksi
- perhehoitoa voidaan tarjota lasten ja nuorten lisäksi myös aikuisille kehitysvammaisille, mielenterveyskuntoutujille tai ikääntyneille

- perhekodiksi kutsutaan yksityisen perheen kotia, jossa annetaan perhehoitoa
- perhekodissa voidaan yhtä aikaa tarjota hoitoa enintään neljälle henkilölle hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan laskettuina, ellei kyseessä ole hoidon antaminen sisaruksille tai saman perheen jäsenille
- jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä ja ainakin toisella hoitopaikassa asuvista hoito- ja kasvatustehtäviin osallistuvista henkilöistä on tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävistä, voidaan perhekodissa hoitaa enintään seitsemää henkilöä samaan aikaan (Perhehoitoliitto ry.)
- **Lisätietoa:** <http://www.perhehoitoliitto.fi>

- **Asumispalvelut**

- tarkoittavat palvelu- ja tukiasumista
- mahdollista saada henkilön, joka tarvitsee erityisestä syystä apua tai tukea asunnon tai asumisensa järjestämisessä (Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710, 22-23 §.)
- järjestämisestä vastaa kunta, mutta se voi hankkia palvelut myös järjestöiltä ja yksityisiltä yrittäjiltä
- järjestetään sosiaalihuoltolain, vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain perusteella
- järjestetään ikäihmisille, vammaisille, kehitysvammaisille sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujille
- tehostettu palveluasuminen on tarkoitettu paljon apua, hoivaa ja valvontaa tarvitseville (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011.)
- **Lisätietoa:**
http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/asumispalvelut

- **Toimintaterapia**

- toiminnan terapeuttiseen käyttöön sekä toimintaterapeutin ja asiakkaan väliseen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen perustuvaa kuntoutusta

- pyritään mahdollistamaan asiakkaan itsenäisyyttä omassa arjessa ja toiminnassa, niin että hän pystyy osallistumaan omaan elämäänsä ja sen valintoihin
- sopii ihmisille, joilla on ongelmia päivittäisestä elämästä selviytymisessä, kuten syrjäytymisvaarassa oleville nuorille, osatyökykyisille työikäisille ja ikääntyville henkilöille (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2012.)
- **Lisätietoa:** <http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapia.html>

- **Fysioterapia**

- perustana on terveyden, liikkumisen ja toimintakyvyn edellytysten tunteminen
- asiakkaan/potilaan terveyttä, liikkumista, toimintakykyä ja toimintarajoitteita arvioidaan hänen omassa toimintaympäristössään
- menetelmiin kuuluvat terveyttä ja toimintakykyä edistävä ohjaus ja neuvonta, terapeutin harjoittelu, manuaalinen ja fysikaalinen terapia sekä apuvälinepalvelut (Suomen Fysioterapeutit ry 2013.)
- **Lisätietoa:** <http://www.suomenfysioterapeutit.fi/>

- **Psykoterapia**

- voidaan hoitaa erilaisia mielenterveysongelmia
- antaa keinoja vaikeiden tunteiden, asioiden ja ihmissuhdeongelmien käsittelyyn sekä ongelmanratkaisutaitoja ja kykyä havainnoida omaa toimintaa
- psykoterapiamuotoja ja -suuntauksia on paljon erilaisia (Suomen Psykologiliitto ry.)
- **Lisätietoa:** http://www.psyli.fi/psykoterapeuttiluettelo/tietoa_psykoterapiasta

”Mielenkiintoinen, tarvetta, kun saa toiminnan riittävän tunnetuksi ja hyviä kokemuksia”

”Positiiviset ajatukset tätä toimintaa kohtaan.”

”Suhtaudun erittäin myönteisesti Green Care-toimintaan ja toivon, että sen merkitys palveluissa kasvaa”

”Hienoa toimintaa, uusia innovatiivisia yrityksiä tarvitaan tälle raskaalle alalle.”

Mietteet on poimittu kyselystä Green Care –palveluiden ostajille.

LÄHTEET

ALAT Terapia-alkukat ja -laamat. Eläinten testaus. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.alat.fi/>. Luettu 6.8.2014.

Asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista 804/1992

Green Care Finland ry. Eläin auttaa. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.gcfinland.fi/elain?parent=MitaOnGreenCarePaavalikko>. Luettu 30.7.2014.

Green Care Finland ry. Toimialat. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.gcfinland.fi/toimialat?parent=MitaOnGreenCarePaavalikko>. Luettu 20.7.2014.

Hirvinen, S., Juola, S. & Mäki, J. Opas Green Care –palveluiden tuottajalle. Centria ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, opinnäytetyö.

Ilmarinen, K., Kirveennummi, A., Soini, K. & Yli-Viikari, A. 2011. Green Care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. Yhteiskuntapolitiikka 76. 320-330. Pdf-tiedosto. Saatavissa: https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/mita/Soini_Yhteiskuntapolitiikka.pdf. Luettu 7.11.2013.

Kainlauri, A. 2007. Ideasta hyvinvointialan yrittäjäksi. Helsinki: WSOYPro.

Kela. 2010. Kelan vaikeavammaisten avoterapiastandardi. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.kela.fi/documents/10180/12149/avostandardi19.1.2010.pdf>. Luettu 12.8.2014

Konttinen, J.-P. 2011. Päivätoiminta. Terveiden- ja hyvinvoinninlaitos. Sosiaaliportti. Vammaispalvelujen käsikirja. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/paivatoiminta/>. Luettu 10.7.2014.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189.

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011

Lääperi, R. & Puromäki, H. 2014. Kohti suomalaista Green Care –laadunhallintaa. Teoksessa E. Vehmasto (toim.) MTT-Kasvu 20 – Green Care –toimintatavan suuntaviivat Suomessa. Jokioinen: MTT. 49-94. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf>. Luettu 26.9.2014.

MTT. 2014. E. Vehmasto (toim.) MTT-Kasvu 20 - Green Care –toimintatavan suuntaviivat Suomessa. Jokioinen: MTT. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf>. Luettu 22.7.2014.

Perhehoitajalaki 312/1992

Perhehoitoliito ry. Mitä perhehoito on? Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito>. Luettu 19.10.2014.

Perhehoitoliito ry. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.perhehoitoliitto.fi>. Luettu 19.10.2014.

Soini, K. 2014. Green Care –toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin lähtökohdat. Teoksessa K. Soini (toim.) MTT Kasvu 21 – Luonnosta hoivaa ja voimaa: Miten arvioida Green Care –toiminnan vaikuttavuutta. Jokioinen: MTT. 12-49. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu21.pdf>. Luettu 1.8.2014.

Soini, K & Vehmasto, E. 2014. Kohti suomalaista Green Care –toimintatapaa. Teoksessa E. Vehmasto (toim.) MTT-Kasvu 20 – Green Care –toimintatavan suuntaviivat Suomessa. Jokioinen: MTT. 8-28. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf>. Luettu 18.6.2014.

Sosiaalihuoltoasetus 29.6.1983/607

Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Asumispalvelut ja asunnon muutostyöt. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/asumispalvelut. Luettu 19.6.2014.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2008. Ikäihmisten palvelujen laatusuositus. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/julkaisu/1063089>. Luettu 11.8.2014

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Kuntouttava työtoiminta. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/kuntoutus/kuntouttava_tyotoiminta. Luettu 28.9.2014.

Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto. 2003. Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus - Yksilölliset palvelut, toimivat asunnot ja esteetön ympäristö. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2003:4. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.thl.fi/documents/10542/471223/asumispalveluiden%20laatusuositus.pdf>. Luettu 30.10.2014.

Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto. 2008. Ikäihmisten palvelujen laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuja 2008:3. Pdf-tiedosto. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3672.pdf&title=Ikaihmisten_palvelujen_laatusuositus_fi.pdf. Luettu 19.10.2014.

Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto. 2014. Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2014:4. Pdf-tiedosto. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=9882186&name=DLFE-30055.pdf. Luettu 30.10.2014.

Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry. Eettiset ohjeet. Pdf-tiedosto. Saatavissa: http://files.kotisivukone.com/hevostoiminta.kotisivukone.com/UUDET_TIEDOSTOT/eohjeet_logopaperilla.pdf. Luettu 6.8.2014

Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry. 2011. Etusivu. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.hevostoiminta.net/1>. Luettu 1.8.2014.

Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry. 2011. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.hevostoiminta.net/10>. Luettu 1.8.2014.

Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry. 2011. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.hevostoiminta.net/11>. Luettu 1.8.2014.

Suomen Fysioterapeutit ry. 2013. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.suomenfysioterapeutit.fi/>. Luettu 19.10.2014.

Suomen Fysioterapeutit ry. 2013. Mitä fysioterapia on?. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.suomenfysioterapeutit.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=64&Itemid=275. Luettu 23.7.2014.

Suomen Kennelliitto ry. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kennelliitto.fi/koirat/kaverikoirat/>. Luettu 6.8.2014.

Suomen Kennelliitto ry. Kaverikoirat tuovat iloa ja elämyksiä. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kennelliitto.fi/koirat/kaverikoirat-tuovat-iloa-ja-elamyksia>. Luettu 1.8.2014.

Suomen Kennelliitto ry. Näin pääset mukaan. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kennelliitto.fi/koirat/kaverikoirat/nain-paaset-mukaan>. Luettu 1.8.2014.

Suomen Psykologiliitto ry. Tietoa psykoterapiasta. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.psyli.fi/psykoterapeuttiluettelo/tietoa_psykoterapiasta. Luettu 23.7.2014.

Suomen Ratsastusterapeutit ry. 2013. Etusivu. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.suomenratsastusterapeutit.net>. Luettu 1.8.2014.

Suomen Ratsastusterapeutit ry. 2013. Koulutus. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.suomenratsastusterapeutit.net/7>. Luettu 30.7.2014.

Suomen Ratsastusterapeutit ry. 2013. Ratsastusterapia. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.suomenratsastusterapeutit.net/6>. Luettu 30.7.2014.

Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry. 2012. Toimintaterapia. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapia.html>. Luettu 22.7.2014.

Suomen Uusyrityskeskukset ry. 2013. Perustamisopas alkavalle yrittäjälle. Pdf-tiedosto. Saatavissa: http://www.perustamisopas.fi/sites/perustamisopas.fi/files/Perustamisopas_2013_web.pdf. Luettu 22.7.2014.

Suomen Uusyrityskeskukset ry. 2014. Perustamisopas alkavalle yrittäjälle. Pdf-tiedosto. Saatavissa:
http://www.perustamisopas.fi/sites/perustamisopas.fi/files/Perustamisopas_2014_web.pdf.
 Luettu 22.10.2014.

Suomen Yrittäjäopisto. 2014. Yrittäjäyys. Www-dokumentti. Saatavissa:
<http://www.syo.fi/yrittajyys>. Luettu 22.10.2014.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2014. Työkokeilun käytännöt ja säännökset. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.te-palvelut.fi/te/fi/erikoissivut/kaytannot_ja_saannokset/index.html.
 Luettu 3.7.2014.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2014. Yrittäjäksi kouluttautuminen. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonantajalle/yrittajalle/aloittavan_yrittajan_palvelut/yrittajaksi_kouluttautuminen/index.html. Luettu 22.10.2014.

Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 29.7.2005/608

Valvira. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Omavalvonta yksityisissä sosiaalipalveluissa. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.valvira.fi/ohjaus_ja_valvonta/sosiaalihuolto/omavalvonta. Luettu 13.8.2014

Vehmasto, E. 2013. Green Care tänään – ja huomenna?. MTT. Pdf-tiedosto. Saatavissa:
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/voimaa/Green%20Care%20toiminnan%20esittely.%20Power%20Point..pdf>. Luettu 6.8.2014.

Verkkokonsultit/Vanhustyön konsulttiryhmä. 2011. Mihin lakiin perustuu kuntien järjestämä ikääntyneiden yli 65-v. kuntouttava päivätoiminta?. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Sosiaaliportti. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/konsultointi/vanhustyo/kysymys/kysymykset-ja-vastaukset-ikaihmissen-palvelut/mihin-lakiin-perustuu-kuntien-jarjestama-ikaantyneiden-yli-65-v-kuntouttava-paivatoiminta#.U754R_1_ugR. Luettu 10.7.2014.

Verohallinto. 2011. Yrityksen perustaminen. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Perustaminen. Luettu 20.7.2014.

VoiMaa!. Luonto hyvinvoinnin lähteenä – suomalainen Green Care. Pdf-tiedosto. Saatavissa:
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/voimaa/greencare.pdf>.
 Luettu 19.7.2014.